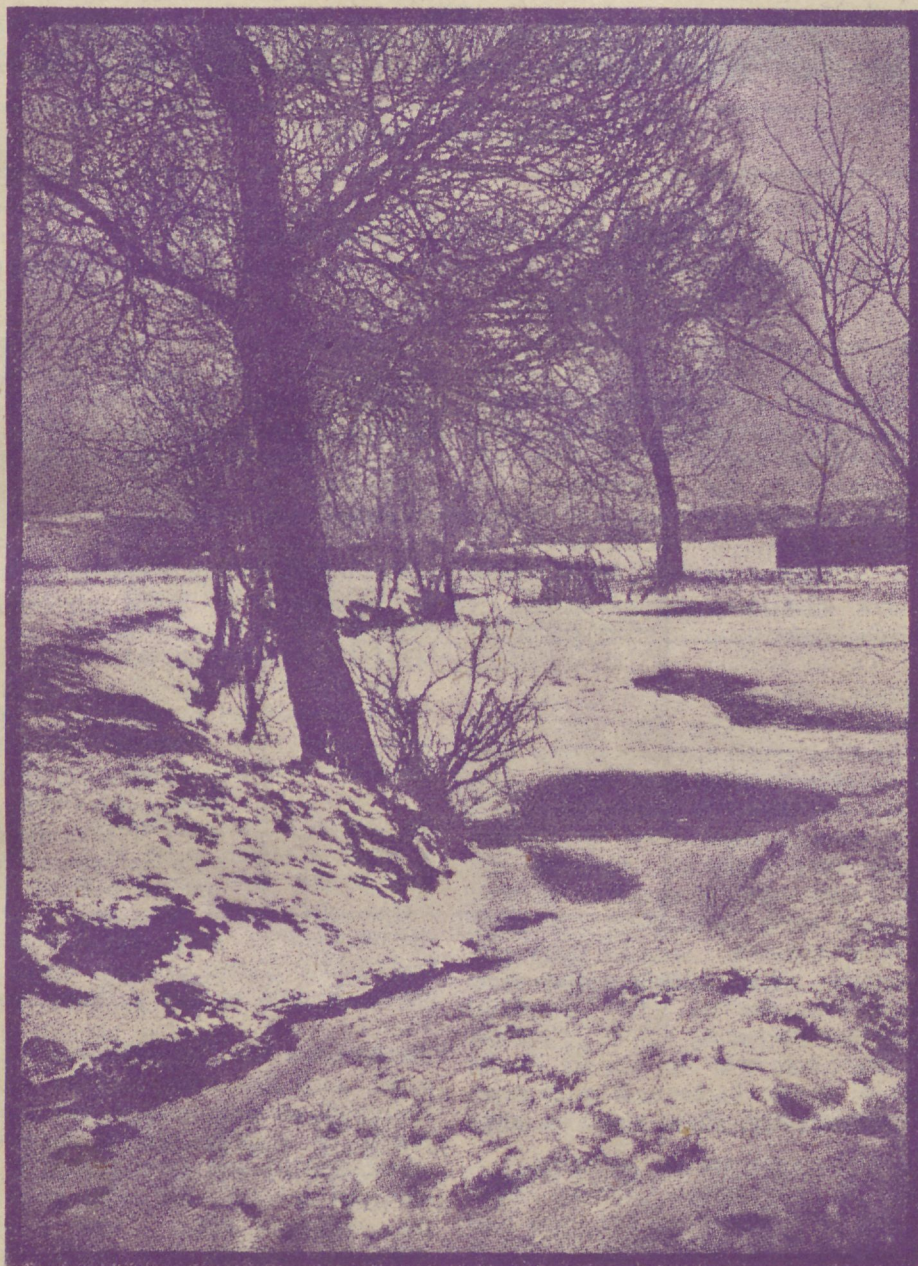
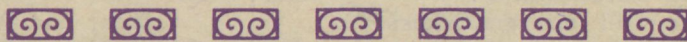

Avorte & Lu

Nr. 3

1926

„Kristuse ja koguduse eest”

E. Usklikkude Noorte (uskudewaheline) C. E. Liit.

Juhataja: K. L. Marley — Tallinn, Kotsebue tn. 6—2
Kirjatoimetaja: J. Peipmann—Tallinn, Allika tn. 5—6
Laekahoidja: J. Reinwaldt — Tallinn, Loode tn. 12—1
„Noorte Elu“ — toimet. aadr.: Tallinn, Iisraeli tn. 12—6
„ ” — talituse „ ” Luise tn. 11
„ ” — kirjad „ ” Postkast nr. 284.

„NOORTE ELU” maksab aastas:

lihtpaberil postiga . 130 mk., postita . 120 mk.
heal „ ” 200 „ ” 190 „
Wälismaale lihtpaberil 180 „ heal paberil 250 „

Andumine ja wõtmine.

Hudson Taylor'i tunneb wististi iga noor. Sest armsast misjonärist, kellele Jumal südamesse andis rajada Hiina sisemisjoni; õieti ühest hiinlasest tahaksin jutustada.

Nii siis, Taylor külastas kohe üht hiina pastorit Hsiid. Kohale tulles leidis misjonär kõik suurepäraselt ette valmistatult. Wõõraste aula oli rikkalikult ehitud. Üle suure hoowi oli tõmmatud suur telgi katus, et seal all koosolekuid pidada. Ukse kohale oli asetatud suurtes hiina kirjamärkides sõnad: Ta hsi nien: Suure õnne aasta!

Pastor Hsii rõõmustas ammu sest päewast, mil wõis austatud misjonäri näidata oma oopiumiohwrite warjupaiku. On ju oopium uimastaw mürk, mis teeb inimesed laisaks, lodewaks, tahtejuetuks ning walmistab teed warisemiseks manalasse. Ja seda häwitawat jõudu on hiinlastele toonud inglased, sest see tõi neile palju raha sisse. Nüüd on aga hiinlased orjad, kellele enestes energiat wabanemiseks pole.

Ammugi palus pastor Hsii oma abikaasaga selle linna eest, kus see kodu asus, et rajada weel üht asutust. Aga uus nõuab uusi abinõusid ja raha ei olnud ka ikka mitte kohal.

Ühel päewal ütles wäike pastori proua: „Wäga kaua oleme palunud selle linna pärast, kas meie ei peaks hakkama midagi tegema?” „Pole armsamat, kui see,” wastas mees, „aga sa tead ju, kui tühi meie kassa on ja kui kallid on ehitusmaterjal!”

„Kuipalju see küll maksma läheks?”

päris naine. Ja kui ta teada sai, mis oli agusel tarwis, läks ta pikema rääkimiseta ära.

Hiina naine kannab palju ehteasju. Ta ei tee seda mitte iseäraliku edewuse pärast, waid paneb end hommikul ehtesse samuti — kui meie riidesse.

Pärast hommikust kõnelust isekeskis ilmub pastori proua eheteta oma mehe ette. See märkas kohe ja küsis, mis on juhtunud. Waikides ulatab naine talle 2 pakikest. Awa-

des leiab pastor neist oma abikaasa ehted, isegi suured hõbedased juuksenõelad, milledeta hiina naine harilikult läbi ei saa.

„Aga mu armas! Sa ei mõtle mitte, sa ei taha mitte?” kogeldas pastor Hsii. „Sa ei wõi ju mitte ilma nendeta olla!”

„Wõin küll!” wastas naine wahwalt, „kui selle eest ewangelium Hwochowisse tuleb.” Nii ostis siis mees maja ja asutas oopiumiohwrite warjula.

Kui pastor Hsii seda oli jutustanud, pööris misjonär end wäikese hiina proua poole, kes üsna punane ja häbelik oli.

„Kas Teie ei igatse siiski omi ehteid?” küsis ta.

„Igatsen!” hüüdis naine. „Ei, mul on ju Jeesus! Temast saab mul küll!”

Ilus, wahwa wastus. Ja enam ei imestanud Hudson Taylor selle õnnistuse üle, mis pastori kodust hoowas.

Kes nii kõik Jeesusele annab, see tõhib lõigata järelejätmatult, see on wast õieti rikas!

„Wehr und Waffe'st.” L. H.

Rajariikide C. E. konwerentsi kulud.

○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
○	○	○	○	○	○	○	○	○	○

Wiimastest ruutudest on täitnud Triigi-Naraka ühing ühe, minewa aastane korjandus Riia reisu ajal ühe, Tall. S. R. Ühing („Noorte Elu“ lug. õhtu.) kolm, Pärnu Ühing kuus, Tall. Ew. Kr. Wabakog. C. E. Ühing wiis.

Noorte Elu

Eesti Usklikkude Noorte C. E. Liidu häälendaja

Nr. 3

Kuues aastakäik

1926

Nurjaläinud enesetappe katsed.

Mälestusi jurnud Davos'i õpetaja J. M. Ludwig'i elust.

Rirjutanud E. Engelhardt. Eestistanud M. Kerg.

„Mis sul nüüd meelde on tulnud, Ludwig, et ja ennast nii kaugale käsipuu üle kummardad?“ hüüab sõber Vegrand pahasel toonil, kes mulle tähelepanematult oli lähenenud ja minu ettevaatamatusest hirmunud, mulle kiiresti appi oli tõtanud. — „Mis sul ometi meelde on tulnud! Kui ma sinust kinni ei oleks haaranud, oleks ja paratamata hukkunud. Mis oli sul seal vahtida?“

„Vaatafin alt läbifõitwale paadile järele,“ wastasin kõrwale põigates. Pidin sellega leppima, et Vegrand mind käe alt kinni wõttes ja lõbustasti juttu westes üle silla linna ja ikka edasi talutas, aiamata, mis mõtted ja tunded minus mäsasid.

„Sul on täna õhtu minu onu majas tund anda,“ ütles sõber, „seni on meel tund waba aega, mida jutuaJamisega weedame. Siis saadan sind onu majja ja külastan sel juhusel ka sugulasi.“

Ja nii ta tegigi. Heasüdamlikul Vegrandil oli nii palju jutustada, et ta minu waikimist tähele ei pannud. Ta ei lahkunud minu eest, kui ta mind oma onu majas õpilaste seltsis nägi. Siin andsin ma ettevalmistamata tunni, wõite ise arvata, kui suure tähelepanemisega ma seda tegin. Tunni lõpul plaanitsin sillale tagasi minna ja õhtu pimeduses uut katset teha.

Tund ei olnud veel lõppenud, kui mulle teatati, et keegi tütarlaps ootawat mind ukse taga, härra B. poolt saadetud, kes paariks päewaks Baafelisse oli tulnud ja minuga rääkida tahtwat. B. olewat haigeks jäänud ja paluda mind oma sisesõidukorterisse härra N. juurde tulla, kui võimalik, kohe pärast tundi. „Tulen kohe“, andsin wastuseks, ent kawatsefin aga teel Reini jõkke hüpata. Sõ pimeduses pidi see korda minema. Tundi lõpetanud ja majast wälja tulnud kohtasin ma wäikest tütarlast, kes mind ukse ees ootas.

„Ma tunnen teed, ja wõid koju minna,“ ütlesin ma lapsele.

„Lähen sama teed teiega; pean veel N. i majja tagasi minema,“ wastas laps ja jäi minu kõrwale. Tema juuresolemine segas mind ettekawatsetud plaani täide wiimast. Arusaamata kombel ei tulnud mulle ikka veel meelde, et ma töotasin kolme ebaõnnestunud enesetapmise katse järele elawasje Jumalasse uskuda ja Teda kummardada. Nüüd oli neli katset wiimisel otsustawal ilmapiilgul nurjaetuna mõõdunud ja ma seipitsein wiitendat.

„Mine aga otse teed edasi, mul on teisel pool Reini rutuline talitus ja pärast jeda tulen sulle kohe järele.“

„Oh, see on ju wäga hea, siis tulen teiega üle silla kaasa, mul on ka teisel pool wäike toimetus, kuid kartsin pimedas üle Reini minna“, rõõmustas laps. Mind oma kaitsjaks pidades käis laps minu seltsis aiamata, et Jumal oli teda mulle saatnud kaitsjeks, et mind tagasi tuua hukatustest, millele olin astunud. Ta pidas mind silmas ja ma olin sunnitud enesetapmise katsed edasi lükkama ja ennem härra B. d külastama. Kuni nimetatud majani jäi laps minu kõrwale. Härra B. soowis minuga noormehe suhtes rääkida, keda ta minu hoole alla oli usaldanud. Mul oli wõimalus ainult head temast teatada ja eistasin sel juhusel oma hoolealusesse puutuwaid arweid, mis mul kaajas olid. Mul olid kõik omad ja wõõrad asjad korras, et keegi ei saaks minu ootamata surma läbi pahandust ega kahju.

Imestades, et ma enne aastalõppu olin arwed kokku wõtnud, maatas härra B. nad kiiduawaldusega minu hea korrapidamise eest läbi. „Rõõmustan, et teid ka sellest heast küljest tundma olen õppinud“, lõpetas ta.

Mul oli walus kiitust kuulda ja tahtsin jumalaga jättes lahkuda, kui härra N., majaomanik, tuppa astus. Ta oli kaksteist kuni wiisteist aastat täiesti pime ja oli näinud omas elus palju waewa. Härra

B. tutvustas mind temaga ja wiisakuse pärast pidin ma nüüd weel aega wiitma.

Pimeda mehe näoilme muutus lahkemaks kuuldes, et ma teoloogia üliõpilane olen. Ta palus wabandust oma saamatuse pärast, mis oli tingitud filma nägemise puudumisest, mille peale avaldasin oma kaastundmust ta raske ja kurwa saatuse pärast.

„Mu saatus ei ole sugugi kurb; ma ei tahaks mingi hinna eest wahetada oma endise elu vastu, kus mul filmanägemine ja täis töäjõud oli. Sest alles sest ajast, kui wälimine filmawalgus minult wõeti, on mu filmad sihemisele walgusele awatud: olen ma oma Isсандat ja Jumalat tundma õppinud, — ja sest ajast olen ma tõesti õnnelikuks ja rahuldunud inimeseks saanud. Mis ma wälispidisest õnnest ja lõbust olen kaotanud, olen ma palju suuremal määral oma õnnistegija osajagamisega wõitnud.“ Arwamises, et tal on tegemist kahe uskliku kristlasega, rääkis pime oma südame sügawusest ja täitusest, usust oma Isсандasse õnnistegijas, ja seejuures läikis ta pale õnnest ja rahust, nii et keegi ei wõinud kahelda: siin tegutsesid suuremad elujõud kui maine õnn ja maine wiletsus ja kurbus.

Waikides istusin ja kuulatasin ja filmitsefin pimeda ärafeletatud näoilmet, kellele nii suur walgus koitnud, et kõik pimedus on temas walguseks muutunud. Minu filmadelt langesid nagu soomused. Sõnadega ei saa wäljendada, mis mu hinges ärkas. Loor mu elu ja teowiisi eest katkes, ja walgukitruksel nägin ma e l a w a J u m a l a k ä t t, mis minu kuriteo oli nurja ajanud, — mitte kolm korda, nii kuidas ma Teda olin wälja kutsunud, — ei, neli ja wiis korda. Nüüd seisin ma äkitselt kui enesetapja Tema püha kohtuärje ees. Kahtlusest, et elaw, karistaja õiguse Jumal on olemas, ei olnud enam jutugi! Pime oli minu filmadelt kõidiku rebinud ja mulle walguist näidanud, mis nagu tuli minu patuga koormatud südametunnistusse põletades tungis ta mind nuhtles. Mõlemaid isandaid jumalaga jättes, ruttasin oma korterisse, — Reini silda enam meelde ei tulnud, — lukustasin ukse seestpoolt ja tegin kindla otuse, mitte ennem sealt wälja tulla, kui ma olin leppinud Isсандaga, oma Jumalaga, kes minu hinge üle kohut mõistis. Doas leidsin mõne õuna ja tüki leiba. „Sellest jätkub elu ülespidamiseks; ennem ei astu sammu üle läwe, kui ma armu ja halastust ei ole leidnud Isсандaga ees, kelle vastu nii hirmsasti olen patustanud,“ ütlesin enese vastu.

Oli juwe lõpu poole; keegi ei pannud tähele, et mind mitu päewa näha ei olnud; wõis arwata, et ma olin roheline läinud; et wähe tuttawaid oli alles linnas, siis jäin täiesti tülitamata.

Kuus ööd-päewa saatsin nii oma Jumala palge ees mööda, enamasti põlwedel. Esimestel ööpäewadel ei saanud ma filma kinni. Ühtki walguskiirt ei pääsnud mu hinge, nagu oleks taewas mu pea kohal malmist, kust ei tulnud wastust mu palmete ja kifendamiste peale, et Jumal annaks mulle andeks ja armu. Rogu Jumala wiha kohus, kelle vastu ma omas kõrkuses kuritahtlikult olin patustanud, lamas minu hinge peal ja kihutas teda ahastus-

kuristikku. „Aga ma ei lase Sind lahti, ennekui Sa mind õnnistad,“ oli ka minu sõjariist meeltäraheitas wõitluses. Ma ei hoolinud unest ega toidust; paar õuna jätkus ihu toiduks; hing aga janunes asjata kosutamise järele, — kolm ööd-päewa oli ta surmakohutu piinas. Wiimaks, neljandal päewal, laskis Isсанд üht armukiirt mu waewatud hinge langeda ja täitis teda ikka enam andeksandmise ja armusaamise tundega. Ma ei usaldanud aga seda tunnet ja kartsin pettumust. Palwetasin seepärast kõigest südamest, et Jumal mulle märki annaks, millest ma kindlasti teaksin, et Ta mulle Jeesuse pärast on andeks annud. „Isсанд, halasta mu nõrkuse peale,“ hüüdsin ma, „lase mind omas sõnas wastust leida, kui ma piibli awan, — esimene suure kirjaga salm paremal pool peab see olema.“ — Nüüd tean, et sel kombel wastuse otsimine jumalafõnast õige ei ole, aga niisuguses walgustamata seisukorras, kui ma see kord olin, tarwitasin ma seda abinõu. Ja Jumal täitis minu nõrkuse peale halastades minu palwe. Piibli awades langes mu pilk esimese suure trükkiga salmi peale paremal pool Jesaia 44:22: „Ma kaotan su üleastumised kui paksu pilwe, ja sinu patud kui kerge pilwe. Pööra mu poole, sest ma olen sind lunastanud.“ „Oh, Isсанд,“ palwetasin ma jälle, „heida armu minu nõrkuse peale ja anna mulle weel üht wastust; ma ei julge neid sõnu uskuda! See kord ei pea see suure trükkiga, waid lihttrükkiga salm pahemal pool olema, mis mu sõrme all juhtub olema.“ Jälle awasin ma piibli, ja mu sõrm nättas sõnu Jesaia 1:18: „Kui teie patud on kui helepunased riided, siiski peamad nemad walgeks saama kui lumi.“ Nüüd ei olnud ma enam kahewahel, aga seegipärast julgesin Isсандat kolmat korda paluda, et Ta mind täiesti kindlaks teeks ja pitseeriks ja mulle weel kord wastaks ja nimelt lihttrükkilise salmiga paremal pool minu sõrme all. Kolmas kord awasin ma piibli, ja mu sõrm nättas sõnu: „Isсанд ei tunne head meelt ülekohtuse surmast, waid tahab, et ta patust pöörab ja elab.“ Wiimne kahtlus ja kartus oli kadunud, ja üli suur rõõm ja õnn täitis mu südant, mida ei suuda wäljendada. Tahtsin wälja rutata ja sõpradele kiidu ja tänuga kuulutada, kui suuri asju Jumal mulle on ilmutanud. Käsi oli ju uksekingil awamiseks. „Pea kinni!“ taltutasin ennast, „niisugusel kujul ei tohi sa wälja minna, niisuguses rõõmujoowastuses ei tohi sa inimeste ette astuda! Esiwaigista ja rahusta ennast omas Jumalas! Nüüd jääd sa weel kolmeks päewaks tupp; mõned õunad jätkuwad ihu toiduks, hing aga peab kindlust ja rahu Isсандas omas Jumalas leidma. Siis wõid maailma ja oma sõprade hulka astuda uue elu algamiseks.“

Nii ma tegingi. Weel kolm ööd-päewa weetsin ma üksilduses rääkimata õndsas osajagamises Jumalaga. Mõneks filmapilguks kattis uni mu silmalauged. Reis õndsais päewades ei tarwitanud ihu kosutust. Ma elasin läbi selle sõna tõsidust: „Inimene ei ela mitte ükski leiwast, waid igapäheft sõnast, mis Jumala suust wälja tuleb.“ Mu hing kustutas oma janu ja nälgja jumalafõnaga ja annutas sellest igawese elu jõudu. Kui rahulikule selgusele ja

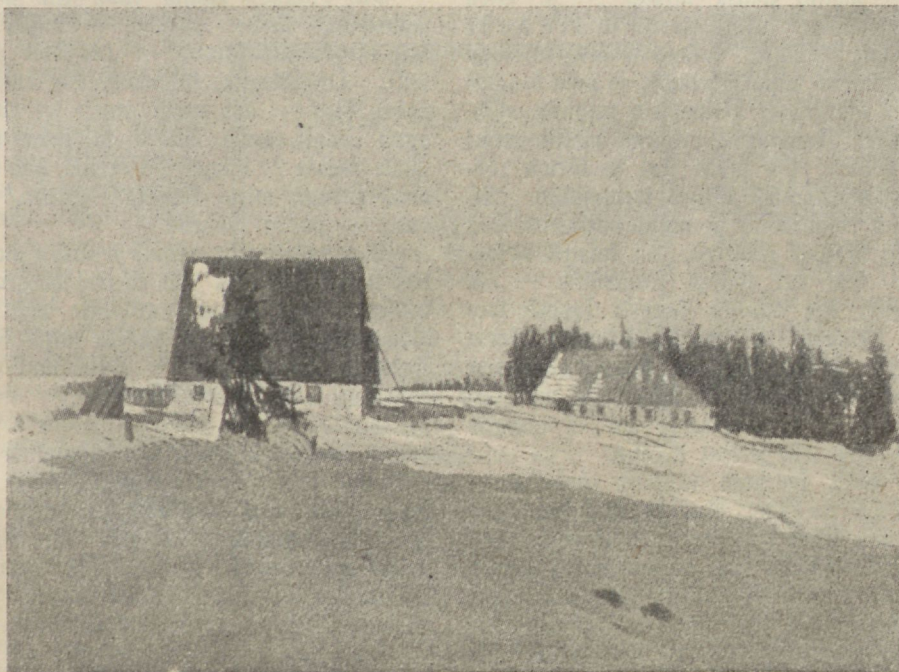
waiksele usujulgusele olin läbi tungnud, läksin ma wälja. Esimesena kohtasin Legrandi.

„Mis sinuga on juhtunud, Ludwig“, hüüdis ta mulle kaugelt wastu, — „sa oled nii väga muutunud, su pale on nii ära seletatud, nagu oleksid sa suure õnne osaliseks saanud?“

„Seda tahan sulle jutustada, aga mitte siin tänaval,“ wastasin ma ja läksin sõbraga korterisse ja jutustasin talle kõik — oma wiimaste kuude ja sifurikaste päewade elamused. Põlwedel tänasime Isjandad, et Ta meile oma suurt halastust oli üles näidanud.

„Äle kuuekümmne aasta on sellest ajast mööda,“ lõpetas õpetaja Ludwig juttu, mille jooksul ta hääl tihti oli jäänud kinni ja silmad täitunud pisaraga

kutjub. Aga üht asja pean ma tunnistama, mis mu südame soow on, ehk selle täideminemiseks on wähe lootust, — et ma wõiksin surra Tema eest märtrina! See hõljus lapsepõlwe aatena filme ees, — seesama on elulõpul niisama elaw mu südames. Meie päewil ei tapa keegi kristlast usju pärast. Seda ei tehta weel mitte — sest aeg tuleb jälle, ja ma usun, et ta mitte liig kaugel ei ole, kus wihawaen tõuseb Jeesuse Kristuse wastu weriseks wihkamiseks Tema järelkäijate ja tunnistajate wastu, ja et kristlane peab oma usku oma were ja eluga pitseerima. Aga seda ei näe ma enam. Ja nii see on ka parim — wiimati wõiks end märtri usutunnistuse julguse wähe edewust ja uhkustamist segada. Nii,

Waikne talwe ilm.

sifemise liigutuse sunnil. Nüüd aga tuli kirjeldamatu rõõm, — armastuse ja tänu ilme tema aulises palges nähtawale. „Ikka rikkalikumalt on mu Isjand ja Meister mind oma armu ja õnnistusega üle küllwanud, nii et ma Seda küllalt kiita ja tänada ei jõua. Kui truuwisti on Ta mind hoidnud ja enese juurde tagasi toonud, kui ma nõrkuses ja ebatruuduses Temast lahkusin. Oh, kui suur on mu rõõm, et ma pea uutel kehtel Seda wõin kiita ja tänada, ja et filmapilk ei ole kaugel, kus ma Seda palgest palgesse saan näha!“

„Sa teab parimini, millal ja mil wiisil Ta mind

kuidas Tema mulle on määranud, on parim. — Tema nimi kiidetagu ja austatagu elus ja surmas!“

Jumal oli auliselt määranud oma truule sulasele, et ta oma elu ja surmaga Seda wõis kiita ja tänada.

Waikides istusime mõne filmapilgu. Ma ei aimanud, et ma näen seda palet täis elu ja sügawat südame liigutust kolme nädala pärast aukartust äratawas surmaune rahus, täiusse — ja wõiduilmega peeneis waikseis näojoontes, mis iga walu — ja leinapäält Jumala kiituseks ja tänuks pidi muutma, kes nõrka patust inimlast nii suure armu ja halastusega kroonib!

Mitmesugused häälid.

1. Kor. 14:10, 11.

O, milline nõiastaw maailm täis salapärasusi — helid! Kas sind pole kütkestanud nad. Nii nad sündisid kujukil nägematusest kui üleskerkim udu.

Ja kui mitmesuguseid ning palju on neid wälisilma helisid.

Et kuulnud ja juba siis, kui alles kätkis lamastid,

ühte imelikku õrna häält — kuulsid seal juures, kuigi ehk veel sellest arugi ei saanud su wäike mõistus, kuidas üks olemus su hälli juures laulis laule, millest woogas armastus su wastu. See oli armsa ema hääle. Sagedasti, kui õõsiti ei maganud sa, siis kuulsid seda häält jälle nii rahustawana, waigistawana oma juures, kuna üks armas olend üle su hälli kumardas — ja jälle uinusid sa. Sai see hääle ju kõigist armsamaks, nii et kedagi ei lubanud ja waludes ja pisarais rahustada end, waid ainult ema läheduses jälle kuuldes ta armast häält jäid wait ja kuwastid pisarjõed su palgelt.

Mäletad weel, mu sõber, üht häält, ka sellest ajast, kui märkama hakkasid häält, milles awaldus tõsidus ja mehifus — see oli isa hääle.

Kaswastid — wõisid wälja minna — ja mida kuulsid seal? Kewadõhus kostsid imeilusad linnude hääled su kõrwu. Nägid, kuidas kewade tusekuga olid kuldnokad ilmunud maja lähedusse ja oma kongide ees läbipaistwasse õhufinasse helipärleid pildusid. Oh, milline ilus kontsert. Unustanud peaaegu oleksid enese! Jõubsid minna põllule, siis tabas seal su kõrwu rõõmus löõritamine nägematus kõrges taewas. All rohus aga saagisid rohutirtsud ja muud putlased. Pea aina sumises neist helidest imelikest, kui kusagil nõias-tawal kontserdil. Ent kui jõudis kewadõhtu — oh, milliselt salapäraselt siis kuulsid kaugele soodelt soolindude kurblike hüüdeid, kui leinates kaduwat päewa ja wajuwat päikest. Õsetel aga, neil kaugeil põhjamaa kewadõil nõiastasid haruldane nägematu muusikamees — see oli õõbik, õõkuningas, nii et andusid uistustule, mis hinges selle mõjul ärkasid.

Weel kuulsid hääli ja need sündisid looduses — looduswägede helid. Kuulsid mahedat õrna tuulepuhangut, mis lehis sahistas ja wiljapõllud lainetama pani, paisudes aga ifka tugewamaks, haaras tuul puude ladwust finni — mühisid tormis pedajate kaharpead. Taewarannalt aga kerkisid üles tumedad pilwed — kattus taewas tormilistest wäehulkadest ja peagi hakkasid alla sõhwima wälgunooled nii tiheidalt. O, kuidas wärises jüda, kui iga sõhwatusese järgnes hirmus kõrwulufustaw kõrgatus. — Ahwardas tarretada weri soontes. Lahkusid tormipilwed ja jälle jäi kõik wait . . .

Kõrw tabas weel kewadel ojakese rõõmust julinat kiwide wahel. Midagi kui tahtis ta jutustada, mida kahjuks ei mõistnud.

O, neid salapäraseid hääli wälisilmas!

Kuid peale nende hääle õppisid weel teisi hääli kuulma — hääli siseilmas — oma südames. Seal rääkis Jumala Pühawaim. Waitne õrn hääle. Ifka manifes ta sind paremale jumalikule elule ja ümberpöörmisele. Selle wastu aga üks teine ja sa kuulsid ka tema häält. See oli hingewaelase saatana hääle, kes kord paradisiiaias ka Gewa juurde ilmus ja kawalal keelel patule meelitas, awatelles üle Jumala käsu astuma. Oh kuidas ta sinugi südames on püüdnud pattu armsaks teha, kuni pimestatuna järele andes käe keelatud wilja järele wälja sirutasid, ära unustades Jumala manitsused. Selle järele said kuulda weel kolmandat häält oma südames — see oli südametunnistuse hääle. Ifka ja jälle mõis-

tab ta iga patu puhul hukka — kui erapooletu kohtumõistja, keda ära osta ei saa. Walutawa südamega ei jäänud muud, kui põgeneda Jumala palge eest, otsida pelupaika, nagu Adam muiste end pööjaise peites.

Need on hääled siseilmas, mida keegi mu kuulda ei wõi, kui ainult meie ise.

Ifgal häälel on oma tähendus. Nii pole ka needki eelnimetatud ilma tähenduseta, kui neid aga mõistame. Ap. Paulus kirjutab: „Kui mina ei tea hääle tähendust, siis olen mina sellele, kes räägib umbkeelne.“ Oled sa õppinud ju tundma neid hääli endas ja neid üksteisest ära lahutama? Ja kuidas wastab sinu waba tahe nende peale? Kuidas otustad sa nende wastolustite hääle wahel? Misjuguwale oled umbkeelne ja misjuguwale jaatades wastad?

Kui Jumala Waim juba nii sagedasti sind on manitsenud ümber pöördma — tagasi tulla Isa koju, kust oled wälja läinud — kas oled sa ifka umbkeelne talle. Önnistegija, su wend, kes sinu eest on surunud, palub sind — ära waiti, waid tee häält — wasta ja anna ennast tunda. Oled ja juba palwes hüüdnud Talle wastu? Täna, kui Tema häält kuuled, ära tee oma südant mitte kõwaks! Heebr. 4:7. Kadunud poeg — pööra ümber!

Digi kahetsateist aastat waitisin ma omas elus sellele häälele, wõttes selle asemel hingewaelase sofistusi kuulda, kuigi südametunnistuse hääle hukka mõistis. Põgenesin Jumala eest, kui ta mind hüüdis: „Adam, Adam! kus sa oled?“ Olin umbkeelne. Siis tuli aga aeg pärast kahetsateistkümnelt aastast waitimist, kui wastu hakkasin hüüdma. Kaks otstjat: Isa ja kadunud poeg said kofku. Misjuguwale õndsus! Kui kaua oled sina juba umbkeelne olnud oma taewase Isa kutsesele? Kawa oled waitinud hea karjase hüüdele, kui ta sind kui kadunud talle otsib maailma kõrwes? O, wasta talle täna! Pööra oma kõrwad ära saatana sofistustest, kui ta sind patule meelitab ja keelab ümberpöörmast, sellega wiivitama sundides.

Weel katab kord hääle — see on wiimise pa-suna hääle, mida peawad kõik kuulma — ka surunudki ja üles tõusma kohtu ette. Ja sealt ei puudu ükski. Siis kostab kohtumõistja, tänapäew paljudest põlatud Issanda Jeesuse hääle troonilt ühedele: „Tulge tänna minu Isa õnnistatud ja pärige kuningriik, mis teile on walmistatud maailma aputamisest jne. ja teiste: „Minge minust ära, teie äraneetud, igawesse tulle, mis walmistatud kuradile ja tema ingeleile . . .!“ O, misjuguwale läbilõikaw kohtuotsus, kui kõnekõrgatus huffujai! — kui raamatud lahti tehakse . . .

Ja siis kostawad läbi igaweste aegade kahesjuguwale hääled: ühede walukisa, äraneedmisi, kuna ülewal awaneb uus taewas ja maa, kus lõpmata halleluuja katab lunastatud hingede juust kannelde helinal tapetud Talle auks — usufam kui lindude laul, kaunim ja wõluwam kui hõbedase oja sulin.

Mis film ei ole näinud ega kõrw pole kuulnud, ega ühegi inimese südamesse pole tõusnud, seda on Jumal walmistanud neile, kes Teda armastawad. 1. Kor. 2:9.

Kas laulad ka sina seal kord kaasa?

B. Sint.

Jumalafõna.

Prohmet Jesaja kõneleb 2. peat. sellest, et wiimisel ajal peab Jehoowa koja mägi kindel olema, kõrgem kui mäekünnad ja et kõik paganad sinna kokku jooksewad. Palju rahwast lähewad ja ütlewad: Tulge ja mingem üles Jehoowa mäele, Jakobi Jumala kotta, et Ta meile õpetaks oma teed ja meie mõikfime käia Tema teeradadel! Sest käsuõpetus peab Siionist wälja tulema ja Jehoowa sõna Jeruusalemmast. Ja ta wõtab kohut mõista paganate wahel ja märku anda mitmele rahwale. Siis taowad nad oma mõõgad kaableiks ja oma piigid sirpideks. Rahwas ei tõsta mõõka teise rahwa wastu ega õpi enam sõdima. Jakobi sugu, tulge ja käigem Jehoowa walguses!

See ettekuulutus hakkab juba meie ajal täide minema ja tuhandeaastase rahuriigi ajal täitub ta lõplikult.

Jehoowa koja mägi seisab nüüd kindlasti, on teistest mägedest kõrgem ja paganad jooksewad sinna kokku. See kõrge Jumala mägi on jumalafõna. (Jumala koda kõrgel mäel on Jeesus, kes iseenele kohta on õelnud, et Ta ise tempel olewat). Oh, kallis noor lugeja, luba enesele õelda: „Paljud paganad lähewad päew päewalt üles sinna mäele.“ Lähed sa ka? Kui mitte, siis ära oota kauem — mine täna sinna üles ja ükski päew ei mõõdu, millal sind ei aeta tema kõrgustikule ronima. Kui sa kord kõrgestiku õhku oled sisse hinganud, siis ei wõi sa ilma selleta elada. Kui sa kallis süda, enne kui sa jumalafõna uurima hakkad, südamlikus palwes oma õnnistegija ja taewase Jsa peale waatad (ära waadates kõigilt maailma asjult), et õnnistust Temalt wastu wõtta, oled sa aulisele ja kõrgele Jumala mäele üles astunud, mis teistest mägedest ülem on, ülewam kõigist maisist wäärtuslikest ja ihaldamaisist asjust.

Seal ülewal hingad sa sisse:

I.

Südannt jahutawat kõrgustiku õhku. Meie kõik teame, kuidas kõrgustiku õhk haigetele inimesele eriti tähtis on. Sealt otjivad paljud ihule terwist, aga jumalafõna kõrgustiku õhk annab hingele terwist. Tunnukse end taewalikus õhkkonnas wiibiwat. Jumalafõna waimutuuled kinnitawad sisemist uut inimest, et ta wõib teha kindlaid ja julgeid samme Jumala auks. Liigud sa armas noor lugeja jumalafõna kõrgustiku õhus? Wõi tahad sa selles maailmas minaelu aurawas udus lämbuda? Tule astu üles Jumala mäele ja sa saad terweks.

II.

Meid ümbritseb ülewal Jumala mäel jumalafõna kindlus, aimamatu waikus. Olakse üksinda oma Jumalaga ja wõib seepärast segamatult Tema isa häält kuulata. Oh kui palju on Temal meile õelda! Maailm on nii rahutu. Üks ajab teist taga. Kusa-gil pole hingust. Kiufajate ja eksitajate hääled ei anna mahti Jumala sõnu tähele panna. Seepärast on waja üles astuda Jumala mäele; seal kohtame Teda, keda meie hing armastab; seal wõime oma sõbra häält kuulda. Ta õpetab, kinnitab ja troostib meid parimini.

III.

Su film rõõmustab seal ülewal Jumala mäel mõimsast kaugelewaateist. Su süda laieneb. Lahendamata mõistatused lahenduwad sulle. Sa õpid kõiki inimest armastama, isegi waenlasti. Armastada saab sulle wadjaduseks. Terwe suur jumalariigi-asi lajub põlewalt su hingel. Sa palud seal ülewal kõigi pühade eest, kõige misjoni- ja heategewatöö eest, et kõiges Jumal austataks. Ka sina ise paned preeftrina käe sinna külge ja rõõmustud seal-juures kõige üle, mis Jumal su wendade läbi teeb.

IV.

Sind soendawad ka Jumala mäel su õnnistegija armastuse päikeskiired. Sa õpid Terstegeeniga laulma: „Nagu õrnad liljed lahiti lõõwad, kui nad waikselt päikeskiirte alla jääwad. Nõnda luba mind, oh Jsfand, wastu wõtta Sinu kiiri, kõik Sind teha lasta.“ Jah päike Jeesus Kristus awaldata imelikku mõju jumalalaste elu peale. „Tema walguses näeme me walgust,“ seal

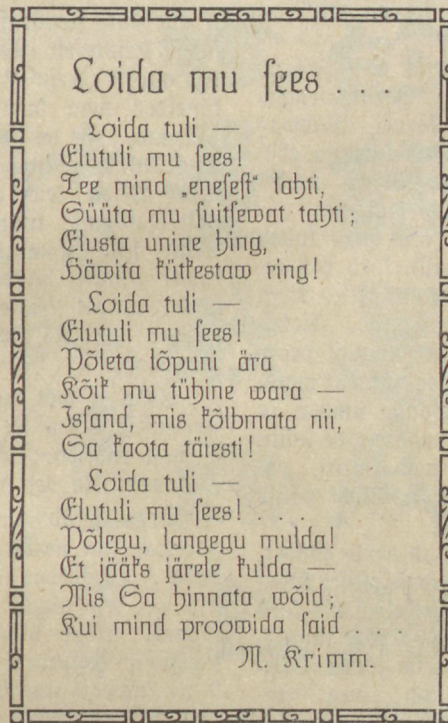
tuleb patt nähtawale ja saab jõuetuks. Pühawaim saab ruumi, kuni Jeesus täeliku kuju on saanud.

V.

Ja kui sa nõnda Jumala mäel Jeesusega kokku oled saanud, on sul eluwesti. Ta annab su janunewale hingele elawat wett, nagu kord Samaaria naisele Jakobi kaewul. Jah seal ülewal õfaduses Jeesusega hoidume paljude Tema laste kahekordse patu eest, kes eluwesti allika maha jätawad, et maailmas katkiseid kaewusiid kaewata, mis mingit wett ei anna. Sul wõib seda nii palju olla, et ka teised su küllusest wõiwad saada.

VI.

Ra eluleiba antakse sulle seal ülewal. Tema, „Jeesus“, on eluleib, taewast tulnud manna, ja kes Tema liha sõõb, peab igawesti elama. Jeesust maitsta

tähendab: esmalt Temaga surra, oma elu surmasse anda. Seda ei mõista paljud ja seepärast lähewad nad, kui seesuguseid kõnesid kuulewad, eemale, öeldes: „See kõne on kõwa, kes wõib seda kuulda.“ Nad ei saa aru Issanda sõnast, kes siia maailma on tulnud, et omakseile elu ja kõik rohkesti anda, nagu ta seda Joh. 4:34 omile jüngerile ütles: „Minu roog on see, et ma teen selle tahtmise järele, kes mind on läkitanud.“ Waesed inimesed, nad nälgiwad selles maailmas; sest kes ainult Jeesusega jureb, tõuseb üles Temaga aus.

VII.

Ja nüüd lõpuks: kes üles läheb Jumala mäele, selle waim tohib ujuda igapäew meie taewase Isa armastuse meres. Oh armas noor lugeja, mu palwe on Jumala poole sel filmapilgul, et kui sa neid ridu loed, kange iha wõiks su südames üles ärgata üles minna Jumala mäele, s. o. et kallis jumala-sõna sulle wäga tarwilikuks asjaks saaks, et sa Issat Pojas wõiksid waadata ja Tema wõiks sulle anda, mida su süda himustab.

Saksa keelest Joh. Sarow.

Elu ilma imetegudeta.

F. B. Meyer.

„Johannes ei teinud küll ühtegi imetähte, aga kõik, mis Johannes sestinasest on öelnud, see on tõsi“ — Joh. 10:41.

Oma maapealse teenistuse lõpul otstis meie Issand wõrdlemisi rahu ja üffidust Pereas. Jeruusalemma elanikule tähendas see niihästi kui kõrbe. Rahwas elas siin harwalt ja oli waene, maastik kurb ja eba-meeldiw. Kuid ainult jordanitagune Perea suutis Temale pakkuda rahulikumat paika enne Kolgatat.

Kuid Issandal ja Tema jüngeril olid need kohad armsad. Need tühjad kingud mustendasiid kord rahwahulkadest, kes kogusid Ristija Johannese jutlusele. Need weed olid arwamatute ristimiste tunnistajad. Kohalikud elanikud teadsid jutustada suurest noorest proh-wetist, kes seisis kindlalt kui kalju kest wahutawat merd. Ja kui truud järelläijad kogusid Issanda ümber ja kõndisid siin ühes Temaga, tuletasid nad meelde kohti, kus pöörfid omast patust, ehk kus neid ristiti, ehk nägid esimest korda Jumala Talle, kes maailma patud ära kandis.

Pärast räägitakse meile, kogusid paljud nende ümber. Ja kui nad ühes nendega seal mälestuswäärilisel kohal seifid, tuletasid nemadki meelde seda suurt elu, mis kord säras kui teemant siin tühjaades kohtades. Nad tunnis-tasid suurt wahet, mis lahutas Beigmehe sõpra Beig-mehest enesest — „Johannes ei teinud ühtegi ime-tähte.“ Kuid nad tunnistasid ka, et tema kõrgemeelsed sõnad Jeesusest olid enam kui täide läinud — „aga kõik, mis Johannes sestinasest on öelnud, see on tõsi.“

Need sõnad näiwad iseäranis kohased, kui waatame tulewikku. Meie oleme ehk elanud küllalt kaua, et näha, et meie ei suuda saawutada tagajärgi, mis on ühen-tatud suurimate inimlaste nimelega. Warsti wõib-olla lahkume siit maailmast ilma ühtegi suurt ja filma-paistwat imetegu tegemata. Mitte meist enestest ei olene hiilgaw geeniuse säde, mitte meist see wägew omadus hulkade südametunnistust äratada. Kuid meie wõime nii elada, et inimesed tulewad meie haua peale ehk meie mälestusega ühendatud kohtadele, öeldes: „See mees, ehk see naine, ei teinud ühtegi imetegu, kuid kõik, mis need, nüüd waikiwad huuled, on rääkinud Jeesusest Kristusest, see on tõsi.“

Rääkige tõsiasju Jeesusest Kristusest.

Püüdke seepärast enam kui enne, rääkida neid Jee-susest Kristusest. Tehke seda isiklikult, erawiisil. Johan-nes rääkis Jeesusest mitte ainult rahwahulkadele. Kuid kõneldes oma kahe jüngeriga näitas ta neile Jeesust: „Waata, see on Jumala Tall.“ Tehke seda läbiela-muslikult! „Mina nägin ja tunnistin,“ ütles Johan-nes. Mida teie olete maitstud, tunnud ja katsu-nud elusõnast, tunnistage seda kindlalt ja kartmata. Tehke seda ilma oma au otsimata! Johannes oli rahul ainult hüüdjaks hääleks jääda. Olge rahul jääda ainult hääleks, mida kuuldas, kuid mida ei nähta; peegliks, mille pind ununeb selles, mida see peegeldab.

Seda ei wõi meie enne, kui oleme täidetud ainult Kristusest. Kui see sünnib, siis ei ole mingit raskust Temast rääkida. Ei ole siis selles midagi sunnitud, ebaloomulikku ega raske.

Arge püüdke rikkust! Inimesed, kes on midagi paremat siin ilmas teinud, on olnud need, kes wõisid öelda: „Hõbedat ja kulda ei ole mul.“ Arge muret-sege, et teie algus oli madal, sest teie Issand sündis sõimes. Arge unistage geeniusest, — need on tihti sijemiselt kõikwad ja ebakindlad. Olge rahul teha mitte ühtegi imetähte. Kuid oma igapäewases elus, oma tähelepanemata mõju läbi, oma näoilme ja hääle kõla läbi pöörake teiste mõtteid Jeesuse Kristuse peale. Pange neid igatsema ja otstima Teda.

Ühtki suurepäraast mälestusjammast ei ehitata teie mälestuseks. Ühtki ülespuhutud kirjeldust teie elutööst ei ilmu ajakirjanduses. Kuid sest on küllalt, kui mõned lihtsad hinged wõiwad teie kohta öelda: „Selle elus ei olnud imetähti; kuid see rääkis tõsiasju Jeesusest ja see juhtis mindki Tema juurde. Nüüd usun ka mina Temasse.“

Kuid meie ei wõi anda niisugust tunnistust ehk tõmmata inimesi Päästja juurde, kui ei ela nii ligi Temale, et meie nägu särab Tema iludusest; kui ei waata üksnes Tema peale ega muudeta Tema näo sarnaseks.

Inglise keelest wabalt G. T.

Sappho ja surm.

Saksa keelest O. W.

2600 aastat tagasi elas Sappho, ööbik Wana-kreeka luulemetsas. Ta elas Lesbose saarel. Siin laulis ta kütkestawal häälel omi naerwaid, nutwaid, hõiskawaid, kaebawaid, waewlewaid, leegitsewaid laule, millede teem pea alati oli armastus. Me saame ettekujutuse tema luule wõluwusest ja hiilgusest, kui tuletame meelde, et suur filosoof Plato nimetas teda „kümnnendaks muusiks“, et Kreeka luuletajad austasid teda kui „nais-Homeri“ ja ka Rooma luuletajad Owidiga eesotsas, laulsid talle kiidulaule. Tema töist on täielik waid üks laul, ta „hümn Afrodiitele“ ja teine peaaegu täielik, mis on säilinud meie ajani. Peale nende on meil veel üksikud katkendid, leitud siin ja seal, mis tunnistawad ometi Sappho poeesia suurusest, nii nagu wäljalõige Raphaeli pildist ehk üksik Bachi fuuga lasewad oletada nende looja suurust ja tähtsust.

Millest tuleb, et teame nii wähe Sapphost? See tuleb küll kirjutada neljanda aastasaja kristlaste arwele, kes aastal 391. põletasid Aleksandria raamatukogu, täielikema tollaegses maailmas, sest et ta sisaldas palju paganlikku ja kahjulikku. Siis häwines tules ka suurem osa Sappho käsikirju. Ja mis pääsis ehk siis, see hukkus hiljem, kui aastal 1073. paawst Gregor VII toime pani awalikud raamatutepõletamised Roomas ja Konstantinoopolis, arwates kõrwaldada täiesti paganliku kirjanduse jäänused.

Wiimase kolme aastasaja kestel andsid wäljakaewamised, iseäranis Egiptuses, palju uut materjali, mis rikastab Sappho poeesiate kogu. Ka siin on waewalt midagi täielikku. Õpetlased seawad katkendeid kokku suure kannatuse ja waewaga ja näewad rõõmustawaid tagajärgi. Nad töötawad nii kui geoloogid, kes maapõuest leitud kiwistunud jäänused kokku panewad; ainult ei ole Sappho uurijail tulemuseks hirmuäratawad enneuputusaegsed hiiglaloomad nagu geoloogidel, waid (piltlikult öeldud) ilust ülewoolawad lilled ja liblikad!

Üks hiljuti leitud Sappho laul, mida ka kohati täiendama pidi, wõib iseäranis südant wõita. Laul awab meie pilgule luuletaja hingesügawused. Uenäo pildi all jutustab seal Sappho tütarlapsele omas ümbruskonnas surmaaimdusest ja suremis-

igatsusest ja omist soovidest ja lootustest teise ilma elus. Ta kirjutab:

Mu juurde astus surmaingel Hermes,
Mind nõiakepil puudutas,
Mind nimepidi hüüdis,
Sest magasin.

Ta ütles õrnalt: „Tule!“
Ja mina, wäsinud ju wõitluses
Ja elu hiilguses

Tal wastasin:
„Ma walmis olen!
Wii Afrodiite nimel,
Ei surma karda ma,
Waid igatsen.
Sest ajast kui ei leidnud
Ma enam armastust,
Nii tühine ka rikkus, au.
Sind palusin:
Oh tule wii mind sa
Elüüsiumi aasadel,
Las seal mind kosuda.
Seal tahaksin
Atreuse poja Agamemnoni
Ja teiste Kreeka kangelastega
Ma päikesorus lehwida,
Seal õitseksin!

Siin räägib austatud, rikkusest ja hiilgusest ümbritsetud luulewürost, kes on aga eluwäsinud, sest ta ei leia armastust. Ta elus puudus see, mis annab elule wäärtuse, mis teeb õnnelikuks. Armastuseta, andwa ja saawa armastuseta on ka rikkamate ja lugupeetute elu tühi ja õõnes kui wirwendaw seebiwull, kui arwe, mille sissetulekud ei kata wäljaminekuid. Kui ei ole armastust, siis sureb kõik: rõõm, julgus, lootus. Armastuseta jääb elumõte mõistatuseks. Üks neist, kes ei leidnud armastust, luuletas meeleteitel: „Oh, mis olen mina, ja mis teen ma siin tiigrite ja ahwide hulgas?“

Dr. Diekmann ütles kord jutluses: „Mis on elu armastuseta? — Orjateenistus. Mis on kodu armastuseta? — Maja. Mis on süda armastuseta? — Lihast. Mis on tulewik armastuseta? — Öö!“ On kahetsemiswäärilisi inimesi, kelledel puudub suur, walgustaw, kandew, õnnestaw inimeste armastus. Nende õnnetus muutub ometi õnneks, kui nad endid awawad suurele Kristuses ilmunud Jumala armastusele, ja seda wõtawad enestesse kui hommikupäikese kastetilku. Lükkawad nad aga selle armastuse enesest, wõi ei tunne nad teda, siis ei tule imestada, kui saabub silmapilk, mil nad ei

先的你的
燈是我
路是我
上的脚
的前

前節
一錄
百詩
為一
零五
節百
十九

Õ. Lajuse poolt Tall. S. R. „C. E.“ Ühingule kingitud hiinakeelne salm. Wäike kiri tähendab Taaw. laul 119: 105, suurem selle teksti.

taha enam elu, ja wiskawad ta enesest, nii kuidas seda tegi Sappho, waewalt neljakümneaastasena, hüpates merre, tema, kes ei teadnud midagi isalikult-õrnast ja tugewast Jumala armastusest inimeste wastu.

Läbi aastatuhandete on jäänud inimsüda samaks oma nõudmiste, ihaldamiste ja igatsustega: lill ei loobu päikesest, kala weest ega lind õhust, nii ei wõi ka meie süda loobuda armastusest, isearanis ühest wõrratust, üliinimlikust, millest woalab kõik muu, kui walgus päikesest, Jumala armastusest, mille poole me oleme loodud, ja mis on meie elu peategur.

Peale eluwäsimuse ju suremisigatsuse on Sapphos weel igatsus edasielamise järele igawikus. Patriotism, romantika ja tunne, et hing on surematu, panewad ta huultele palwe, et ta wõiks igawikus oma rahwa kangelaste kõrwal õitseda igawese päikese walguses. Ent Hermes ei wasta talle. Ükski täht ei sära Sapphole kottpimedas öös, mis läheneb surmaga. Sest elüüsiuim on waid ettekujutus ja fantaasia on nõrk usupõhi. Siiski

usub ta ja loodab. Usujulgust ei wõi paganlik usk talle muidugi anda. Igatsedes sirutab ta käe, ta hüüab paludes öösse; ent käed ei haara midagi, ta ei kuule ööst isegi enese hääle wastukaja.

Meie risti- ja juudausu paganail ei ole parem. Heine ütleb: „See on wanaduse häda, et enam midagi ees pole oodata.“ Kuidas tunnista-wad teisiti elawad kristlased! William Jennings Bryan ütles, et Kristuse surma ja ülestõusmise läbi on surm Jeesuse järelkäijaille saanud „kitsaks, kuid walgustatud teeks selle elu jumalagajätmisest kuni teise elu nägemiseni.“ Ernst Moritz Arndt kirjutab selges, kõikumatus usujulguses: „Head ööd! Päike, kuu ja armsad tähed, jääge maha omas hiilguses! Sest ma reisin kaugele, reisin sinna hiilgusse, kus kaob teie selgus.“

Tõsise ristiusu suur kasu on: elaw lootus maise elu lõpul! Kui ta meil on, siis rõõmustame tast uuesti, lugedes Sappho laulu, millest kajab weel nüüd, 2600 aasta järele meeltheitew karjatus, hüüe päästmise järele paganluse ööst.

„Chr. Apologete.“

Wesuuwil.

Jahe Neapoli sügisöö. Rahulikult loksuwad lained: ühed lööwad monotoonselt wastu kaljut, teised libisewad hääletult rannaliiwale. Meri kaob kergesse uduwinesse; paremal pool särawad Neapoli tuled. Meie taga tõuseb Wesuuwi järsk kuhik selge tähistaewa poole. Rahutule tulemäele pühendamegi oma wõõruskäigu.

Wiimased majad jääwad pea meil selja taha, siin — seal waid üksik onnike, nii must, mahajäetud. Meie sammud ja rõõmsad hääled ärritawad koeri, ja weel kaua jälgib meid nende haukumine.

Möödume esimesest laawäljast, nüüd õudne ja külm, ent päewal hingab ta hirmust kuumust hõõguwate päikeskiirte all. Aegamööda läheneme jälle taimestikule, madalaile puile toetuwad wiinapuud. Jälle ääretud wiinamäed, milliseid küpsetab Wesuuwi palawus kallima wiinamarja „lakrimae“. Meile särawad wastu puhtamad Kaanani kobarad, oodates murdwat kätt.

Warsti jõuame obserwatooriumi juurde, ja siit algab wast õige laawalagendik. Ei ainustki rohukest, ainustki pöösakest, — täielik tühjus, ei muud kui laawa, maa, laawa ja jälle laawa. Jalgteel lookleb ülespoole.

Tipul ootab meid wõrratu näidend. Kaugel, kaugel all uinub hõbedane, kütkestawalt ilus Neapoli laht, särawad ja wilguwad magawa linna tuled, ja rahulikult liikuwal merel mängib kuupaiste. Meri hingab rahulikult, kergelt

ja korrapäraselt; ta magab. Milline rahu ja majesteetlikkus! Pilg langeb kaugele, seal warjawad uduloorid paradiislikku Kaprit.

Pöördume kraateri poole. Milline wastand! Milline nõiakatel! Kuidas ta sise-seb, keeb ja mühiseb, oigab ja ägab, keerleb kui aהלais seotud hiiglane. Äkki mürin, mõirgamine, tulemass paisub, weereb, tõuseb kõrgele; tulesammas läbibistab õhku, tulened maod lendawad läbi öö ja langewad ragisedes alla, kuna paksud suitsusambad õhus ristlewad. Hiiglane ägab omas muinasjõus — wäsinult langeb ta tagasi. Tulekuma kaob osalt; jääb waiksemaks; ent all, mäe põhjatus kurgus uluwad ja mõirgawad looduswäed, heitlewad hõõguwad lained . . .

Wesuuwi üks wiimastest purtskamistest.

Pikkamisi saabub päew, kuu kahwatub, heidab weel wiimase läike merele ja wajub. Wiimaks lendawad esimesed kuldsed kiired üle mere, öö õudsus tõmbab katte silmele ja põgeneb. Saksa keelest O. W.

Kodu poole.

D. F.

Tema nägu kandis peaaegu alati kurbuse ilmet. Harwa ta naeratas, ja kui, siis oli see melankoolne naeratus, mis ta peenetel huultel mängles. Tema tumedate silmade pilku nagu kunagi õieti ei nähtud, see näis kas oma enda hinge sügavustesse pöördud, ehk kusagil kaugustes viibivat. Ainult kui ta wahest midagi innuga juhtus kõnelewat, lõi mingi saladuslik tuluke ta silmis lõkkele. Siis meie peaaegu kartsime teda, sest too leekiw pilk näis meie hinge salajamaisse nurkadesse tungiwat.

Meil klassis ta oli parim õppur, ehk küll tema enda ütelse järele ta palju ei õppinud. Mul oli tast alati mulje, nagu oleksid õppeained, sel wiisil, kui neid meil koolis käsitati, temale liig tühised ja tähtsusetud olnud, et tema suuremat tähelepanu wäärida, nagu oleks ta hinges kõrgemad mõtted hõljunud, millele oli kõik ta huwi koondunud.

Sõpradeks saime peaaegu juhuslikult. See oli alles koolis, kord pärast usuõpetuse tundi. Mu ümber oli kogunud hulgake kaasõppureid, waidlesime möödunud tunniga ühenduses olewate küsimuste üle. „Poisid“ ütlesin, „meie õpetaja on hea ja armas wanake, kuid leian, et ta ettekanded on enam sobiwad elust tüdinenud raukadele, kui meile, alles ellu astuwaile noortele. Ja öelge, kas on ta suutnud meile lihtsamat algmõistetki selgeks teha, — usku Jumala olemasollu? Mis minusse puutub, usun ma sellesse vähem kui kunagi ennem.“

Oli wäike waikus. Ning äkki pööris meie „unistaja“, nagu meie teda tihti hüüdsime, kes seni osawõtmatult oli kõrwal seisnud, oma pea mu poole, ning läbitungiw wälk ta tumedaist silmadest tabas mind. „Oled sa wiimasesse weendunud?“ küsis ta aeglaselt. „Ole nii hea, miks siis mitte“, wastasin, „igatahes ei saa ma sellega korda: sarnasesse Jumalasse uskuda, nagu teda harilikult kirjeldatakse ja nagu ka meie õpetaja seda teeb. Jumal olla armastus!... Ja kõik need koleduused siin maailmas, sõjad, meeletud tapmised... kõik seda südant lõhestawat ülekohtu, kõik need pälwimata kannatused...“ Midagi nagu küünilist hõljus ta huultel. „Wabanda mind“, lausus ta, „kuid sinu kõne on wäga naiiwne. Ja peale selle, kas usul Jumalasse, sarnasena nagu meie seda tihti wõtame, — lihtsa jaatawa seisukoha wõtmisena teatud fakti kohta, kas wõib säärasel usul mingit wäärtust olla? Wäidan, et oluline wõib olla ükspäin iselaw kontakt igawese Jumalaga, sellest iseenesest, ütleks hädasunnil, kujuneks wälja usk.“

Mingisugune aukartus oli ta rääkimise puhul meid wallanud. Noil hetkedel tundsin esimest korda, et tema midagi omas, mis mul puudus. Tahtsin midagi wastata, kuid helises kell, enustades uue tunni algust. Pärast astus ta mu

juurde. „Wabanda mu endist ütelist“, lausus ta. Siis lisas ta tõsiselt juurde: „Pea möömma, sinus on enam iseseiswaid mõtteid kui teistel.“ See oli esimene lüli meie sõpruses.

Tihti pärast seda kõndisime üheskoos läbi õhtuse widewiku, kaotades aja ja ruumi mõis- teid, ning imelikke asju ta mulle rääkis. Mul awanesid uued, walewad perspektiivid, hakkasin aimama midagi, mis mind kummuli ja silmili põrmu sundis, mille ees wärisedes oma palet katsin, — Jgawest Armastust. Siis waldas mind aegadel igatsus kirglik ja walus nagu kibedam meelegeide, esialgul ma ise ei teadnud, mille järele. Kuid ajajooksul ma tajusin tõtt: see oli mu hing, mis kisendas elawa Jumala järele.

Olime wiimases klassis. Kandsime endas lootusi ning ehtasime tulewiku õhklosse. Ja siis tabas mind suurim õnnetus: kaotasin surma läbi armsama isiku. Kõik noored, alles lapseeas uinuwad lootused, kõik mu elumõte ja eesmärk oli m'ust wõetud, mul ei paistnud enam midagi olewat, mille eest püüda, töötada. Neil ajal ihkasin surma.

Mu sõber oli ainus, kellele julgesin oma kaotust usaldada. Kauga waatas ta m'ust mööda, näis nagu oleks ta pilgud minewiku wiibinud. Siis ütles ta tasa: „See on Jumala käsi.“ — „Ah“, ütlesin, ning mu hääles kõlas pettumus: „jäta see. Oli aeg, kui ka mina püüdsin uskuda nagu sina, kui ka mina midagi aimama hakkasin. See oli wiirastus, mis möödunud.“ Ta püüdis mulle weel midagi öelda. Wastasin kärsitult: „Sul on hea rääkida. Sa ei ole kunagi omas elus armastanud. Sa ei wõi omale ette kujutada, mis tähendab armsama siin maailmas kaotada.“ Siis tabas mind pilk ta kurblikkudest silmadest. Ning teadsin, et olin teinud temale ülekohtu. „Ka mina olen armastanud“, lausus ta tasa, „ka mina olen kaotanud. Ja minu kaotus on olnud suurem kui sinu“. Jah, nüüd teadsin mina seda. Seda olin lugenud ta pilgus, milles kõik ta kannatus awaldus. Ning sellest päewast wast olime tõsised sõbrad.

Pärast kooli lõpetamist kutsus ta mind oma isa tallu, ja alles seal, waba looduse rüpes awanes ta saladuslik hing mulle.

Mäletan üht jaanikuu suwipäewa. Lebasime kusagil künkal järwe ligidal, ülekülwatud päikese eredast kullast, ümbritsetud lindude lakkamata sädistamisest, mesilaste suminast ning maarjaheina magusast lõhnast. Lamades selili tõrwalililled ning härghaina keskel, waatlesime walgeid lumehangekujulisi pilwi, mis taewasinal liuglesid.

Äkki ta tõstis pea. „Tead“, ütles ta, „sealpool ootawad meid suured üllatused ees.“ — „Mõtled?“ wastasin skeptiliselt.

„Igatahes mitte mind. Mind ootab ees suurim pettumus, — tühjus.“

„Ara räägi sedasi“, ütles ta palawalt, „ka sina saad kord Tema au näha, kui mitte siin, siis seal, üllatuste maal.“

Oli waikus. Ja siis kostis tema hääl, tasa endamisi lauldes.

„Taewa kodu, kõrges tähte üle
Igatsuse eesmärk oled sa,
Rahuase wõitjail' hingedele,
Taewalinn küll usus tuntud ka.“

Kui ta sõnadeni jõudis:

„Kullast uulitsad ei ole mitte
Minu hinge suurem igatsus,
Mina tahan saada Jeesust kätte . . .“

ei saanud ma end enam pidada. Ma peitsin oma palge tõrwalillede ning ristikkeina õilmeisse ning nuuksusin kibedalt. Õrnalt puudutas mind ta käsi. „Nii see on hää“, lausus ta, „nõnda awaneb ka sulle tee igawesse kodusse.“

„Tead mis“, jätkas ta siis, „kogu mu elu on

olnud ainus ootus, ootus selle kodu peale. Ning tihti olen juba nii wäsinud ootamast. Kuid pole enam kaua . . .“

Nagu kartuses haarasin ta käe. „Ära mine weel“, sosistasin, „enne kui lähed, näita ka mulle weel teed sinna . . .“

* * *

See oli talwel, kui teda maeti. Rudises lumi me sammel, waikselt warises kirst külma mulda.

Ta surm on mulle ikka mõistatuseks jäänud. Õhtul weel terwena ja elujõulisena puhkama heites, oli ta hommikul ju surnukeha. Ta laual leiti päwaraamat, mille wiimased read olid mulle pühendatud. „Palun su eest, sõber. Warsti näeme.“

Külasurnuaial, hõbepajude warjul, puhkab mu armsa sõpra ajalik põrm. Kuid ta janunew hing on ammu üles lennanud ta igatsuste maale, kus ta mu tulekut ootab.

Ole mureta, sõber, ka minu sammud on suundunud kodu poole . . .

Elurong.

Läbi õõ sügawa kannab mind rong.

Läbi õõ pimedada, tumeda taewa all, mille foonil wärisewad tähed, kannab ta mind — mu elurong. Ikka edasi, rütmilisel müdinal kannab teda elujõud — lähemale sihile. Wilguwad pimeduses tuled ja möödudes kaowad õõ rüppe. Taga seal nõrgana weel wilguwad nad, wilguwad ja kustudes kaowad — tuled, millele paisstel kord istusin ja soendasin oma külmanud liikmeid. Nüüd kaugenewad ikka enam ja enam, wähenewad ja kustuwadki.

Jah, las mööduda ja kaduda kõik!

Ees aga kaugustes wilgub üks tulesilm — sinna poole kannab mind mu elurong. Ikka

selgemaks, suuremaks ja aulisemaks muutub ta aegapidi — jõuan lähemale. Seal lõppjaam — seal peatub ta, mu elurong — seal astun maha. Olen jõudnud eermärgile, koju.

Seal kodu ootab mind Isa, kes oma koju jõudnud last süleldab. Seal kohtan teda, kes on mulle armsam ja ilusam — kohtan ka oma paremaid sõpru.

Ja kadunud on siis õõwarjud.

Läbi õõ pimedada, sügaw-tumeda taewa all, mille foonil wärisewad tähed — kannab mind mu elurong . . . Ikka edasi! —

P. Sink.

Ewolutsiooniõpetus.

Aineil G. T.

II.

Wiimases numbris tutvustasime lugejaid lühidalt wana rahwaste ewolutsiooni mõtetega. Nüüd pöörame uue aja juurde.

Nagu waremalt tähendasime, kordab meie aja ewolutsionistlik mõttetarkus wanu, peaasjalikult Kreeka ideid. Muidugi on need ideed meie ajal sügawamalt läbi töötatud ja peenemalt väljendatud, kuid sisuliselt on nad need-samad. Siin kohal ei saa neid kõiki lähemalt waadelda. Nimetame ainult mõnda.

Immanuel Kant kordab Stoikute õpetust maailma saamisest (waata „N. Elu“ nr. 7—1924). Kõik wiibib wahetpidamata ringwoolus. Maailmad ja päikessüsteemid tekiwad iseenesest mehaaniliste seaduste läbi ja nendesamade läbi häwinewad. Kuid maapealse, orgaanilise olu suhtes jääb Kant Plato õpilaseks ja kõigi

ewolutsiooniteooriate wastaseks. Scheling mängis Kreeka mõtetel maailma algollusest, millel on sisemine liikumise ja enese väljendamise jõud ja nii ainelised kui hingelised omadused. Hegeli nimi tähendab õieti Heraklitese metafüüsika (teadus olemise wiimseist põhjusist) elluärkamist j. n. e.

Auguste Comte pööris inimeste mõtted puht speklatiivselt alalt asjalikkude tähelepanekute katsete juurde. Comte'i positivism piirab kõike filosoofilist juurdlemist asjalikkude nähtustega, eitab metafüüsilisi põhjusi ja rahuldub ainult seadustega, mida nähtused ilmutawad. Ewolutsiooniõpetust Comte otsekohe ei arendanud, kuid tema filosoofia mõjul tuli ka siin pööre. Kust Darwin oma ideid ka ei wõtnud, kuid ewolutsiooniõpetus püüab end toetada loodus-teaduslikele nähtustele ja tõsiasiadele. Wiima-

seist tahab ta lugeda välja terve orgaanilise elu ja kosmose arenemise seadusi. Katseline teadus hakkas tegema suuri edusamme. „Kosmiline evolutsioon“ sai teadlaste hüüdmõtteks: täheteadus ja ilmakehade mehaaniline tekkimine, geoloogia ja maakera koore järk-järguline kaswamine, keemia ja füüsika — ja aine igawikkus ning energia alalhoidmine ja maakera ning taewakehade keemilise koosseisu ühesugusus j. n. e. „Ewolutsiooniks“ neid laialdasi teadusharusid praegu ei nimetata ja seda sõna tarvitatakse peaaesjalikult maapealse orgaanilise elu suhtes.

Tänapäewa evolutsiooniõpetuse aluseid on püütud rajada nähtawa, orgaanilise elu walda. Ühest küljest uurimised antropoloogia, ajaloo, ja üldse inimkonna, liikumise ja progressi aladel, teisest küljest alamate eluwormide, rakuks-elu, taimeeluja loomaelu uurimine — need on moodse evolutsionismi suuremad jooned. Tähtsaim nimi siin on Charles Darwin, kuid ta ei olnud esimene. Juba Aristoteles oli wäga ligi tema õpetusele. Uuema aja nimedest, kelle kaudsel mõjul Darwin oma idee peale wõis juhutada, tähendame Harveyd — tuntud wereringjooksu ülesleidja, Buffon, Lamarck, Geoffroy St. Hilaire, W. C. Wells, von Buch, Haldeman, Owen, Herbert Spencer, T. H. Huxley j. t. Mõnda neist nimetab Darwin ise. Ta õpetuses on nähtawasti koondatud kõigi ta eelkäijate paremad ideed. Mitmesuguste loomaliikide tekkimist seletab ta loomuliku wäljawalikuga, millest allpool pikemalt. Ewolutsiooniõpetuse piiride kitsendamisele — s. o. arwatawale rajamisele puhta teaduse alusele — järgnes selle kiire lewimine. Kuid nagu edaspidi näeme, see arwamine on ekslik. Suurem osa tänapäewa teadusilmast eitab Darwini õpetust.

Need on mõned jooned evolutsiooniõpetuse ajaloo. Ewolutsioon on jäänud uduseks ideeks, mis on rajatud inimese oma mõttekujutustele. Ainult kaks meest suutsid neile arwamistele uuemal ajal anda loogilise aluse. Need olid: Hegel metafüüsika ilmas ja Darwin — loodusteaduse põllul; Hegeli sisemine mõtteprotsess ja Darwini loomulik wäljawalik.

Hegel oli, nagu tähendasime, Elea mõttetarkuse moodne esitaja, Heraklitese metafüüsika elluärataja. Meie aja evolutsionistid, kui realistlikud teadusmehed, oma probleemi lahendamisel Hegeli meetodiga palju ei arwesta. Kuid Hegel oli evolutsionist. Ilmaprobleemi käsitas ta evolutsionistlikust waatepunktist. See probleem oli saamise, tekkimise probleem. Kui omandada Hegeli idealistlikku, egotsentrilist waatepunkti, siis oli tema probleemi lahendamine loogiline, kindel ja ümberlükkamatu. Hegel oli puht idealist. Kant näit. tunnistas asja olemist mõtlejast wäljaspool, kuigi selle õige iseloom jääb meile igawesti arusaamatuks. Kuid Hegel eitab objektiiwset ainet, täiesti. Ainuke reaalne olemine on mõte. Mõte

ja olemine on üks. Kõik, mis on wäljaspool meid, meie mõtteilma, on paljas ettekujutus, illusioon, kuigi reaalne see näib olewat. Näidata, kuidas mõte sünnitab „objektiiwse“ ilma iseenesest, see on Hegeli õpetuse järele mõtte-tarkuse õige ülesanne.

Niisugust ilmawaadet on raske loogiliselt müber lükata, kuigi see näib meile absurd. Seda saawad uskuda need, kes oma mõtteilma on täiesti rõngasse tõmmanud. Meie teame, et näit. päike ja meie mõte päikesest ei ole üks. Meie kaasinimesed ei ole mitte meie mõttesünnitused, ettekujutus. See waim seab ennast Jumala asemele ilma tsentrumiks. „Maailm kui tahe ja ettekujutus!“ — (Schopenhauer) kuid kelle? Mitte meie, waid Jumala. Meile on ta objektiiwne reaalsus. Wõime Hegeli evolutsiooni rahulikult kõrwale jätta. Kuigi seal on palju palju sügawaid mõtteid. Tema mõtte-tarkus on äärmiselt abstraktne ja keeruline. Inimkond otsib midagi katsutawat, objektiiwset, kindlat. Sellega on seletataw suur waimustus, mis sai osaks Darwini evolutsioonimeetodile. Darwin tegi oma ülesandeks näidata, kuidas kõrgemad eluwormid arenesid alamaist. Tema esimese suure töö pealkirjas on kokku wõetud tema õpetuse sisu: „Liikide tekkimine loomuliku wäljawaliku teel ehk eesõigustatud raasid alalhoidmine wõitluses elu eest.“ Darwini arusaamine evolutsioonimeetodist on puht mehaaniline ja ta püüdis teleoloogilist meetodit bioloogiast wõimalikult kõrwaldada.

Elawate olewuste juures sünnib Darwini õpetuse järele alati lõpmata arw juhuslikke wäikesi muudatusi. Mõned neist muudatustest aitawad nende õnnelikke omanikke eluwõitluses. Need jääwad ellu, teised surewad. Kasulikude muudatuste omanikud saawad niiwiisi „loomulikult wälja walitud“ edasielamiseks. Arusaadawalt eeldab see teooria nende muudatuste pärandatawust. „Iga muudatus, mis ei ole pärandataw, on meile tähtsusetu,“ ütleb Darwin. Muudatuste skeem, mis Darwin oma evolutsioonimeetodi aluseks andis, oli järmine: —

1) Et kõigis taimedes ja loomades sünniwad järjest muudatused, muist eluajal omandatud. Tähtsamad neist muudatustest on „äärmiselt wäikesed.“

2) Et paljud neist muudatustest antakse edasi järeletulijale.

3) Et igalpool on käimas suur wõitlus elu eest.

4) Et mõned muudatustest aitawad nende õnnelikke omanikke selles wõitluses. Need jääwad ellu ja pärandawad need muudatused oma järeletulewale soole, kuna teised häwinewad.

5) Et need kasulikud muudatused saawad püsiwaiks ja pika aja jooksul tekiwad nende järk-järgulise suurenemise läbi uued liigid.

Niisugune on lühidalt Darwini loomuliku wäljawaliku teooria.

Waatleme nüüd Darwini õpetuse filosoofilist

iseloomu ja mõju meie aja usulise, filosoofilise ja eetilise mõtte peale. Darwinismi mõju neil aladel on arwamatu suur. Darwinil oli õigus, kui ütles, et tema õpetuses on koondatud kõik metafüüsika. On ju ewolutsioon ise filosoofia wõi usk, rohkem kui teadus. Wahe teaduse ja filosoofia wahel oleks järgmine: teadus otsib ja süstematiseerib tõsiasi, filosoofia seletab neid. Seletusega on ühendatud metafüüsika, eetika, usk — seepärast on seletus filosoofia all. (Mõned räägiwad tõsiasiade teaduse kõrwal ka „teooriate teadusest“, kuid wiimane ei erineks millegagi filosoofiast). Kuid moodse ewolutsiooniõpetuse seisukord on niisugune, et teadusel ei ole mingisuguseid tõendusi, ei ühtegi tõsiasi liikide ümbermuutmisest ehk edasiarenemisest. Mõttetargad on oma teooriad õhku riputanud. Otsekohesed ewolutsionistid tunnistawad seda. Näit. ütleb prof. Kellogg: „Loomuliku wäljawaliku teooria suur jõud peitub rohkem selle wäidete ja järelduste loogikas, kui teaduslikkudes tähelepanekutes.“ „On imelik, et ükski Darwini autoreist ei näi tarwilikuks pidawat liikide muutumist teaduslikult tõendada“ jne. Ehk Inglise teadusliku seltsi (British Association) esimees prof. Bateson, kes ütles oma presidendikõnes 1914. a., et meil ei ole tõsiasi, et meil ei ole isegi õigust teooriat luua ja et meie praegustel arwamistel ei ole rohkem wäärtust, kui keskaja alkeemikute õpetustel elementidest. Tänapäewa teadusilm on pea üksmeelel Darwini õpetusele selja pöörnud.

Darwini lähemalt uurides näeme, kuidas tema õpetus seisab ainult arwamistel ja oletustel. Darwini näited loodusest ei ole mitte loodusest, waid tema omast peast. Ta nägi, kuidas loogiliselt mõeldes muudatused „wõisid“ sündida ja missugused need muudatused „olid“, „kui“ loodus nii talitas, nagu tema seda ette kujutas. Prof. Bateson ütleb, et „Darwini suurim eesmärk oli — näidata, kuidas ewolutsioon wõis sündida juhuslikkudest muudatustest päriwuse teel.“

Ta löi enne omas mõttes loogilise teooria ja püüdis siis seda tõendada. Kuid objektiivsed tõsiasiad puudusid. Darwini teooria jäi ainult mõttetarkuseks, nagu Hegeli oma. Kuid tema mõju filosoofilises, usulises ja eetilises mõttewallas püsib.

Wõtame kõige pealt Darwini mõju usulisest küljest. Darwini õpetust terwitati waimustusega, kuna see näis ristiuse alused ümber lükawat. Oli ju kõigi aegade ewolutsiooniteooriate sügawam eesmärk Jumalat eitada. Seda nägime wana aja ewolutsionistidest. Seda näeme ka uuemal ajal. Kõik sünnib iseenesest, loomulikult, aegamööda. Üleloomuliku ei ole. Wõib rahulikult elulõbususi nautida (Epicurus) ehk usklikke ja Jumalat naerda ning pilgata (Huxley). Kuid ristiusk on täiesti üliloomulik usk. Ei wanas ega uues Testamendis leidu sõnagi ewolutsiooni toetuseks. Taimede ja loomade loo-

mine, — igähte „oma soo järele“, inimese loomine Jumala näo järele; inimese langemine, piibli õpetus patust äralepitamine, uuestisündimine, inimese wiimne saatus — neid ristiuse algtoetusi ei saa ewolutsiooniga kokkukõlasse wiia. Siit järgneb ewolutsiooni tarwidus oma waated piibli kohta muuta. Meieaegne liberaalne piibliarwustus („kõrgem kriitika“, „modernism“) seisab ewolutsiooni alusel. Piibli imeteod on tühjad luulejutud. Ristiusk ei ole mingi üliloomulik ilmutuse usk, waid alamaist, pagana-uskudest arenenud. Piibel ise on inimeste kätetöö — pealegi ajalooliselt wõltsitud ja ümbertehtud dokument j. n. e. Kahjuks ei ole wõimalik praegu nende tähtsate küsimuste juures pike-malt peatuda.

Samasugune on ewolutsiooniõpetuse mõju filosoofias. Ka siin on ta waenulik kõige üliloomuliku wastu. Wõtame näit. puht mõistuse teooria ehk epistemoloogia (küsimuse lahendamine, kas meie mõistus wõib meile anda õiget arusaamist wälisilmast), Darwini õpetuse põhjal jäid need ehk teised mõtte wormid ellu ja püsiwad tänapäew, sest et aitasid nende omanikke eluwõitluses. Need ei olnud ainukesed, parimad ehk õiged wormid — nad olid lihtsalt kasulikud. Teistsuguseis elutingimistes oleksid wõinud teistsugused mõttewormid areneda ja meie „mõistus“ oleks praegu hoopis teistsugune. Kuid see wõib moodustada tulewikus. Kant oli walmis tunnistama, et tume ja igawesti arusaamatu ilm wäljaspool meid — „asi iseenesest“ — on müstilises kooskõlas inimõistuse kategooriatega. Kuid Darwin eitab kõike niisugust metafüüsikat täiesti. Meie mõtte kategooriad — ruum, aeg, aine, arw, j. n. e. — olid kasulikud ja seepärast jäid. Nad ei ole olulised, muutumata ja usalduswäärilised ega wasta wõib-olla sugugi wälisilma reaalsustele.

See on pragmatismi epistemoloogia, mis põhjeneb darwinismi alusel. Pragmatism eitab kindlasti tõtt meie mõistuse ja wälispidise reaalse ilma wahel. On rumalus küsida: on see wõi teine teooria õige? Kas see wastab objektiivsele tõsiasiadele? Teooriad on ainult tööriistad, millega me töötame, ütleb pragmatist. Kui nad töötawad hästi, siis on nad meie keeles „õiged“. Tõde ei ole idee „sisemine kindel omadus.“ Tõde, ütleb William James, on juhuslik. Wäga wõimalik, et teatud teooria ehk idee ei ole tõsi täna, kuid saab tõeks homme. Sündmused juhtuwad, olud muutuwad, ja idee saab tõeks — s. o. ta töötab, osutub meile kasulikuna. Kuid „tõest iseenesest“ ei tea meie midagi.

See skeptitsism on ewolutsiooni tagajärg. Ei ole olemas tõtt, mis jääks walitsema igawesti. Tõde ise on wälja arenenud. Ta on selle muutuva maailma muutuw osa. Mis meid eluwõitluses aitab, see on „tõde“. Pragmatism on kahtlemata üks osa sellest „kõigest metafüüsi-

kast“, mille Darwin ütles oma õpetuses kokku võetud olevat.

Darwini teooria mõju tõsidus saab veel selgemaks, kui pöörame eetika valda. Spencer'i utilitarianism on võimalik ainult siis, kui evolutsiooniõpetus on tõsi. Tema moraaliteooria oleks siis kindel ja õige.

Ehk võtame Nietzsche õpetuse. Nietzsche oli darwinist. Darwin ei soovinud küll, et tema õpetusest niigisugused eetilised järeldused tehakse, kuid tema õpetuse loogika jäi maksma. Nietzsche omandas Darwini waate, et inimkond tõusis praegusele seisukohale lõppemata võitluse läbi. Kuid võitlust takistab Nietzsche arwates see rumal asi, mida nimetatakse moraaliks, kõlbluseks, ja eriti ristiusu moraal. See pärast püüdis ta seda takistust kõrvaldada, et

sünnitada kõrgema inimtüübi, üliinimest. Ta uskus, et halastamata eluwoitlus, mida ei takista moraal, arendaks niisuguse tüübi. Ta räägib põlgusega ristiusu „orjade moraalist“.

Inimsoo kõrgem tüüp andugu joovastawaile jookidele, sugulistele lialdustele, halastamata metsikusele, kuritegudele, mida ei kahetseta (kõrgemal tüübil ei ole südametunnistust). Tung, püüe wõimu järele olgu kõrgema tüübi eesmärk, nõrgemad saagu orjadeks. Ei ole ruumi ega aega Nietzsche't tsiteerida. Kuid tema kõlbluswastasel õpetusel ei oleks ilma evolutsioonita mingit mõtet.

Need on mõned evolutsiooniõpetuse filosoofilised, usulised ja eetilised tagajärjed. On „kasulik“ mõtlema jääda, kuhu meie seda teooriat wastu wõttes „wälja areneme“.

Alsiisi Franz, Jeesuse Kristuse sõjamees.

Järeletrüff keelatud.

H. von Nederni järele wabalt tõlkinud Joh. Sarow.

21.

Wiieteistkümnes peatükk.

Ma olen Kristusega risti löödud.

Kaal. 2:20.

Kõik ma olen maha pannud, fiiski ei puudu miskit mul, Kristusega ehitatud, Jumalaga ühendatud
On mu waim Ta ligidal — —
Nüüd Kristus on mu kuningas,
Ta armurikkust maitsen ma,
Sest tagane, oh furwastus,
Sest hoopis ära kuiwanud
On patu soo, ja wana Adam surunud ka.
Ma uueks saanud Kristuses
Ja wana elu möödunud.

Mii laulis Franz oma elu wiimsel ajal ja iga sõna oli kogemus. Ka oma tööaated oli ta põletamisaltariile pannud. Kõik oli ta ära annud ja fiiski ei puudunud tal midagi, sest Jeesus oli talle kõigeks kõiges saanud. Wiletusahjus, milles ta õppis ennast täiesti tundma, jah surmateel oli talle ilmunud Kristusega Jumalaks warjulepandud elu täius ja au ja ta elas läbi, mida tohib läbi elada iga hing, kes end Jumalale on pühitlenud, nimelt et Issand meile on ilmutanud, mitte üffi inimlikud sügawused, waid ka jumalikud sügawused, armastuse ja au sügawused, mis enamalt meie südames ei asetnenud, sest et me ristisalatust weel ei tunnud. Mida wähem ta enese peale mõtles, seda põnewamalt lasus jumalariigiasti ta südames ja ikka jälle ütles ta seda: „Teaduse kuriwaim teeb meile rohkem takistusi, kui kiisatused warandusi omandada.“

Ta ei ojanud teadusega midagi peale hakata, nagu ta sõber Ugolino temale kord muirates ette heitis. Aga ta waatas teaduslukkude usumõistete wilja ja sellest sai talle küllalt. „Mis sest kasu,“ ütles Franz, „puud kiita, kui wili, mida ta kannab, haigust ja surma toob.“

Augustikuu algusel 1224 pärast nelipühi-konwentsi, nüüd ordukapitel nimetatud, millest Franz wiimast korda oli oja wõtnud, läks ta oma ustawate sõprade, wendade Masseo, Angelo ja Leo seltsis, waiffe

üffildase Alverno mäe poole, kuhu teda seekord rüütel Orlando oli juhatanud. Reisuga kord harjunud jalad keeldusid nüüd tihti teenimast ja seepärast pidi ta teel ühest külast eesti laenama edasi jõudmiseks. Kui talupoeg, kellele eesl kuulud, teada sai, kellele seda paluti, ei olnud ta üffi heameelega walmis palwet täitma, waid ta tuli ise Franzile teejuhiks. „On see tõesti tõsi, et teie wend Alsiisi Franz olete?“ küsis ta äkitselt teekonnal. „Jah, see ma olen,“ lausub wäsinud mees ratjalooma turjal kurbliku muigega. „Roh siis annan ma teile head nõu,“ kõneles kohtlane talumees edasi, „et teie tõesti nii hea olete, nagu inimesed teist kõnelewad, et keegi teie ei pettu!“ See oli sõna wenna Franz'i südame järele, ta libistus eeslilt maha ja tänas nii elawalt ja soojalt selle eest, et mees sai üsna meeletuks. Üks hea kristlik kutse, kui nõnda wõib öelda, on wäga tänuwäärne, aga ka wäga wastutuskirgas asi: kui pea wõib mõni mõtlematu sõna, rutuline tegu, mida enne palwes pole järele kaalutud, Meistri kuju tumestada nende filmis, kes ei ole weel õppinud Teda waatlema mujal, kui Tema jüngeris.

Lõunapalawusel ühe tamme all puhates, nägi wäike reisuweltskond end kõigist metsa laululindudest ümber piiratud olevat, nagu wagajutt kõneleb; need lastkusid oma sõbra käele ja õlale, kuna ise rõõmsaid laule tralitasid. „Oh meie armsad wennad ja ded linnud!“ hüüdis Franz rõõmsasti, „nad teretajid meid Jumala saadikuina siin ilusas rahupaigas!“ See mägi pidi talle omal ajal Taaboriks ja Kolgataks saama. Kui ta oli kogunud oma sõbrad enese ümber, kõneles Franz neile oma ligidal olevast surmast. Ta waatas oma elu peale tagasi, kes alles üle neljakümneenda eluaasta läwe oli astunud, kahetsusega nagu mees, kes waatab laia lõikusele küspet wiljapõldu ja seda pistut tööd, mis tema senini on teinud. Nagu tema armsa Meistri maapealne elu, näis ka tema elutöö häwinema, ilma et nähtawat wilja oleks walminud. Seemneima oli maasse langenud — kas peaks sealt midagi üles tõusma, mis ewangeeliumile kasu tooks? Kui ta siis, et Jumalaga üffinda olla, wendade juurest eemale läks

sügavasse metsa, wajus ta nõnda Jeesuse kannatusse, siis oli ta Talle nii ligi, et ta enam maa peal olla poleks soowinud. Oh miks ei olnud Ta teda misjonireisil märgisurma wäärt arwanud, siis oleks ta igatus waigistatud olnud! Tema terve olemine sirutus selle järele: enam waimuga täidetud saada, sügawamale Jeesuse ofadusse jõuda.

„Maa kadus tema pilkude eest ikka kaugemale ja kaugemale,“ ütleb Thode. „Magu lahutatud ihust tundide, jah isegi päewade kaupa, wiibis ta waim meistest wabas olekus. See oli lõppsiht, mille järele ta maapeal oli sirutanud, igawese õndsuse eesõue.

Ühel päewal sündis, et Franz nägi selgete filmadega üht seerawimi koidutullas, kes risti külge näis

naelutatud olemat. Ta waatas kuhu ja ta ihu wäri ses õndsusest ja walust ühtlasi. Kui ta silmad maha lüües selle järele mõtles, mis Jeesus talle seega tahtis öelda, leidis ta omilt kätelt ja jalgelt ristilöödud Õnnistegija wiie haawa märgid. Kas meie peafime seda juttu tähele pannes uurima hakkama selle wõimalikkust wõi mittewõimalikkust, tõde wõi luulet, kriitikat ja teaduslikke poolt ja wastutendusi selle küsimuse üle awaldama? Ei mitte! Meie teame, et Jumal wõib ja tahab meile teisi kogemusi oma armastusest anda, aga kes me Teda enam armastada suudame, kui see Temale täiesti andunud jünger tegi. Ma usun seda waewalt.

(Järgneb.)

Juubal.

Järeletrükk keelatud.

Jutustus weeputusajast. H. von Rederni järele tõlkinud D. W.

15

Mehed lahkusid. Juubal sammus oma losi poole, ta uhke pilk ei lasknud aimata, kui palju ta oma laste saatuse pärast kannatas. Kas tuli ehk ometi kõik seepärast, et Jehoowa oma käe ta uhkuse külge pani? Kas oli Noal ometi õigus? Ruttu raputas Juubal need mõtted enesest. Kuidas tohiks tema, uuema aja wabamõtteleja, farnasele ebausule anduda?

Äkki ehmatas ta. Templi uksest jooksis naine tänavale ja karjus kui meeletu: „Uputus, uputus! Ta tuleb meile Jumalalt karistuseks pattude pärast. Me häwineme kõik! Uputus, uputus!“

„Waigistage teda, meeletut!“ hüüdis Juubal templiteenriks.

See aga astus aralt kõrwale. „Tal on waim,“ sosistas ta, „ja see tuleks minusse, kui ma talle lähenen.“

Bahaselt raputas Juubal pead ja kiirustas losi poole, kus meeloomad ju walmis olid, et wiia Juubali warandusi mäeloski.

Ta ei leidnud Tšillat teenijate juures, waid sai teada, et tütrele oli küllaline tulnud. Nii asus ta ise asjade kokkupanemisele. Oleks ta teadnud, mis pärast targa Seeba tütar oli tulnud, ei oleks ta minutitki wiiwitanud, et wahese karata ja endisi mängufeltiisli karmilt lahutada.

„Tšilla, ma usun siiski, et jumalapoegadel on õigus. Eks ole ju minu isa ka nende footi? Ent mu ema iludus meelitas teda, ja nii tuli needmine meie üle. Ka mina pidin tundma õppima, mis tähendab süü.“

Noor naine waikis ja waatas mõttes oma ette. Ka Tšilla waikis tardunud näol.

Teine jatkas: „Tunned ja sõna maotallajast? Mu isa tundis seda. Ma pean ikka mõtlema, kas ta ka mind ei wõiks aidata, kas ta kõigilt ei wõtaks süü, ka neilt, kes ei ole Seti sugu? Waata, ma ootan teda. Noa see ei ole, sest ta kuulutab waid pääsmist wälisest kohtust, mitte aga üldist õndsust ja paradisiukse awamist, mis Adama ja Cewa patu pärast suleti. Ah, ma tahaksin, ma teaksin seda kohta, ja ma lähaksin, paluksin keerubit, et ta mind siisse lajeks, ehk lubaks mulle heita wähemalt ühe pilgu sellesse ausse.“

„Sa ei ole kaua siin käinud. Miks tulid ja täna?“ küsis Tšilla luurawalt.

„Ma tulin sind hoiatama,“ wastas Seeba tütar.

„Miks sa ei lähe Noa juurde ega palu omale kohta ta suures majas, kuid niisugust, kus wabalt ilmahukkumist wõib waadelda? Oh, milline rõõm oleks see mul näha Tširadi laineis suremas. Kuidas wõib rääkida päästjast, keda see muinasjumal tahab saata, kes ise metsikult pealt wõib waadata, kuidas inimesed ülekohtus üksteist sööwad?“ Tšilla rääkis kibeduses.

„Inimsugu on ära langenud, ta haawab Jumalat tunnist tundi. Rõigi inimeste tee on rikutud. Minu isa loeb seda tähtedest ja kuulutab keskõisest waikuselt. Ent algolluseni ei suuda ka tema tungida; seal on ta pilk tuim. Kui ei oleks kogutud, päritud ja isiklikku süüd, kesteab ehk wõiksimme Jehoowa nägu näha ja tema häält kuuldu.“

„Mis mõtted sul on,“ hüüdis Tšilla wahesele. „Ma leian, elu ei olegi wäärt, et seda elada, ja mis ma kaljupejas hakkam tegema, kuhu isa mind wiib, ei tea ma isegi, igatahes pääsen uputuskõnedest ja taht enesest. Sinna wesi ei ulata.“

„Kohus läheb kõigi üle, keda ei leita laemas,“ rääkis Seeba tütar. „Noa kuulutas nii, ja ma kuulsin ta sõnu. Üks aken on laewal, ja see on ülewal päästmise Jumala poole, mitte hukkuwa maailma poole. Üks uks on tal, ja sellest ei lähe ükski siisse, kellele püha Jumal seda ei luba.“

„Ja sulle ta seda ei luba!“ pilkas Tšilla kannatamatult. „Kui sa nii waga oled, kas lükkab ta sind ometi ära? Seal sa näed, mis sugune ta on.“

„Ära pilka,“ palus noor naine. „Nüüd päästab ta neid, kes armuaega tarwitasiid, kuid ma tean, see ei ole ta wiimane sõna. Ma usun, et ma surematu olen, kuigi ihu wetes häwineb; tean, et maotallaja tuleb, tuleb ka minul.“

„Sa oled hullustuses,“ hüüdis Tšilla ja waatas hoomi poole, kas ju isa teda warsti ei kutsu. Rõneaine näis talle wastumeelsena.

Seeba tütar tõusis üles. „Tšilla, ma tahtsin sulle öelda, mis meile wiletsaile wõib troostiks olla, ja nüüd tõukad sa awitawa käe enesest ja raputate ene-

sele ikka jälle soola haamusje.“ Ta waatas murelikult oma endise mängufeltilise peale. „Sa läksid Zirabile wabatatlikult. Mind müüdi wenna wõlgade katteks. Ja siiski olen ma kaasüüdlane ja tean, et needmine kõigile ühesugune on, samuti ka päästmine. Noa ja ta pojad ei wõi wiimased olla. Seda ütleb mu isa ka.“

„Nii lähed siis sina oma ufuga hukatusse ja mina oma ufkmatussega päästwaitsse mägedesse,“ wastas Tsilla kergelt ja ulatas lahkujale käe.

„Küll me näeme,“ wastas feltiline ja läks.

„Unistaja,“ sofstas Tsilla. „Mind ta ei piüa oma wõrku, mis tähtedest kostud. Ta isa arwab palju teadwat ja wõis ometi nii halastamatult oma lapsega ümber käia.“

10. peatükk.

Wiimaks ometi wihm! Inimesed hingasid kergemalt! Ei leitud ju enam rohtugi nurmedel, näljahäda ähwardas. Rikkad ostsid tagawaraks, waesed nälgisid. Maad täitis nurin ja rahulolematus. Türrann püüdis igasugust mäsju mõõgateraga waigistada. Hiljuti kui ta nõupidamisele sammus, kuulutas naine templi juures needmist ja kohut; walitseja saatis sulase teda teda surmama, seal oli ta kadunud, ei ükski wõinud teda enam leida, ja mees, kes ifanda käsku ei suutnud täita, maksis eluga.

Linnas walitfes ifesugune ärew meeleolu. Küll räägiti, et Noa pojad ses süüdi, et nüüd elu nii wäljakannatamata, ometi ei mõelnud enam ükski laewa süüdata, ega lähenenud üldse kohale, kus laew seisis.

Siin ja seal tõusid õpetajad ja kõnelejad, kes päästeabinõudest rääkisid ja neid pakkusid. Ja paljud andsid wiimase waranduse, et omandada kiidetud ujumiswõõd ehk saladuslikke arstirohte.

Targemad troostisid end mõteteadusega, teised seletasid unenägusid ja kuulutasid tähtedest. Suurem hulk aga andus lõbusaile uimastusele. Raswaw kallidus ei takistanud ses kedagi. Wiimane warandus panditi ja anti selle eest, mis meeli joowastab. Hiiglalinn sarnanes palawikust raputatud inimesele, elati animaalselt, püüdes omakasu, waigistades filmapilksid kirgi, ja Jumal, keda ükski ei uskunud, pidi inimeste suust hirmsaid wandesõnu kuulma.

Juubal rõõmustas, et ta kõigele selja pöörnud. Waesed kaljukoobaste elanikud mõistsid weel töötada ja omaga rahul olla, seal leiti weel perekonnaõnne ja truudust. Nad pidasid wanemate kombeid, ega hoolinud ei linnameeste teadusest, ei kartlikkude ebasufst. Siin, mõtles Juubal, wõib ta uputustondi unustada, tohib segamata rõõmu tunda elust, wõib kalastada, küttida ja Tsillat rõõmustada.

Wäikeste maalapikeste maja taga haris Juubal ise ja tundis rõõmu taime kaswamisest. Tsilla ei aidanud teda ta töös, rahutult rändas ta mägedes ja oli juba enam kui ühe korra isa palunud, et see teda wabastaks surmawast igawusest; ikka asjata. „Kas peab find Zirad leidma ja koju sundima?“

küsis isa, ja siis waitkis tütar. Kas wõis ta ifale öelda, et ta põles oma walu rõõmusse uputama ja wähe hoolis sest, mida head kombed nõuamad?

Hiljuti leidis Tsilla põikorus wäikeste asula, mille elanik müüs ta kodulinna omi karjasaadusi. Tema läbi wõis Tsilla ühendust pidada emaga, kes linna jäi. Ka täna juhtis ta sammud põikoru poole. Mitmefugused mõtted ristlesid tal peas. Ritfal jalgteel kohtas ta wäikest reisijatesalka. Mis tulid nad stia üksildusse? Sama imestusega, mis Tsilla filmist paistis, waatasid reisijad teda. Ikka jälle tabas teda mehe pilk, ja naine, kes istus kahe lapsukefega eesli selsses, küsis wiimaks kannatamatult: „Mis ja waatad? On see wõõras naisterahwas sulle tuntud?“

Ta raputas pead, ei tahtnud ta ju öelda, et Tsilla kui nõiduslik mäewaim ta peale mõju awaldas.

Hiljem sai Tsilla teada, et wõõrad tulid mägedesse warju otsima, nii nagu nüüd paljudki. „Jal ei oleks aimanud, et meie koopad hakkawad hellitatud linnarahwale meeldima,“ sõnasid mäelanikud.

Teisel päewal ootas Tsilla karjase määratud kohal sõnumeid emalt, kui äkki eilne wõõras ta ees seisis.

Taewast katsid hallid pilwed; jadas. Tsilla seisis kaljurinnaku all ja tegi nüüd juurdetulijale enese kõrwal ruumi.

„Miks wiibid ja stin, ja küll naiste seas, stin kõrwes?“ küsis mees.

„Ja sina — miks?“ andis ta wastuseks.

„Laste pärast kardab mu naine tulewat uputust,“ ütles wõõras, „ja ma pidin ta üles tooma, ta wanemad nõudsid seda. Rohke tahtsin ma tagasi pöördada, ent kui ma find nägin“ — stis katkes jutt.

See kõne oli Tsilla meele pärast, seda ta ammu igatfes. Ta rinnus ärkasid eluwaimud, ja endine metsik tuli wälkus ta filmis. Seda nähes oleks Seeba tütar küll nutnud. Kui pidi juba maailmaga hukkuma, stis tahtis tema seda puhta südametunnistusega, kuna Tsilla tühjendas joowastuskarika põhjani.

Aleg mõõdus mõlemale kaljurünka all seisjale imekiiresti. Tsilla unustas ifegi, miks ta tuli, kui korraga karjane ta ees seisis ja hingeldades hüüdis: „Anna andeks, et nii kauaks jäin. Hirmus on loodus! Allikad awanewad, waewalt leidstsin weel tee stia. Segadus ja häda walitsewad orus. Jõuti waewalt rõõmustada wihmast, kui ju hakati kartma teda. Rõõmustage, et teil stin ülewal parem on.“

Rahwatunult hüüdis Tsilla: „Nii tuleb ta ometi.“

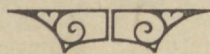
„Res?“ küsis mees arusaamatuses.

„Uputus, mida kuulutas Noa, ja millest rääkis Seeba tütar, millest kõnelesid inimesed tänawail, see, mida eitasid pead raputades targad.“

Karjane ruttas edasi.

„Ja kui ta tuleb, stis olgu ta termitatud,“ hüüdis wõõras ja jooksis Tsillaga õru poole. Asjata ootas Juubal tütarta ja ei teadnud, kust teda sarnase ilmaga otsida, ja noor, haige naine tõmbas lapsed oma rinna lähedale, nagu aimaks rasket lõõki.

(Järgneb.)

Ramses II mummia Kairo muuseumis.

Ramses II Burtoni joonistuse järele.

Wana aja raamatukogud. Suurim ja tähtsaim raamatukogu oli Aleksandrias. Juba Ptolemeus Filadelfuse ajal (a. 250. e. Kr.) oli seal 532.000 köidet, s. o. pergamentrulli. Kui Juulius Tseesar külastas nimetatud raamatukogu a. 47. e. Kr., oli köidete arv 700.000 peale tõusnud. Keiser Juliaanus Apostata laskis palju raamatukogusid ehitada, millede uste kohale ta järgnawad sõnad seadis: „Mõned inimesed armastawad hobuseid, teised linde, teised metsloomi; mina aga olen lapsest saadik raamatuid soowinud.“

Konstantin Suur asutas Konstantinopoli raamatukogu, mida täiendas Teodoosius 120.000 köiteni! Ses raamatukogus hoiti Nikea kontsiili protokollid kinnitatud ära kiri ja üks Homeri alguskiri, mis oli 120 jalga pikk, kuldtähtedega kirjutatud kokkuõmmeldud ussinahkadele; samuti 4 ewangeeliumi ära kiri, mis oli köidetud 15 naelaste kuldplaatide wahela.

Suurte ilmariikide kadumisega häwinesid ka need raamatukogud, enamasti tule läbi. Wanad kirjad räägivad, et saratseenlaste Egiptusse tulekul, köeti Aleksandria 4000 sauna 6 kuu kestel kuulsa raamatukogu käsikirjadega. Ime, et üldse veel midagi wanast väärtusest meie ajani ulatub.

Weel suurem ime on see, et aastasadandeid kestnud wõitlus piibli wastu (ta algas juba enne Kristust wana seaduse wastu) ei ole suutnud teda häwitada. Kõik 66 raamatut on meil terwed. Tuli ja wesi ja piibli-omanikkude tapmine ei wõinud ühtegi lehte pühast raamatust hukata. Häwineks ta wiimane käskiri ehk wiimane trükk, siis wõiks ometi weel piiblit wiimase täheni juutide ja kristlaste meelespidamise järele üles kirjutada. Oli heebreakee keele õpetaja, tark juut, kellel suurem osa wana seadust nii hästi peas, et ta isegi iga sõna kohta wõis öelda, kus leheküljel ja reas seisab see. Weel täpsemalt ja kindlamalt wõiks uut seadust kristlaste meelespidamise järele kreeka algtekstis kirjutada.

Piibel ei tarwita tulekindla raamatukogu kaitset. Teda ei tarwitse ka warisenud linnade rusude alt välja kaewata, nii kui Sappho laule ja teiste wana aja kirjanikkude töid. Ta elas, elab ja jääb elama usklike waimus. Ta on ainus raamat, millest kindlasti teame, et ta on häwinematu. „Maa ja taewas lähewad hukka, aga minu sõnad ei lähe hukka,“ ütleb Kristus (Matt. 24) lahkumises. Ja Dr. Luther: „Sõna nad peawad jätma seisma.“ Nii see jääb. Jumal omas armus pidas hoolt, et inimsoole jääks alale tarwilikem — Tema sõna.

Mida jutustab saksa luuletaja „Meie Isa“ palwest. Saksa luuletaja Friedr. Hebbel, kes suri Wiinis 13. detsembril 1863., räägib kord omas päewaraamatus „Meie Isast“. Huwitaw, mida jutustab sellest mees, kes ise sügawalt tunneb, ja kes seab suured nõudmised inimese mõtte- ja tundeilmale.

„Issanda palwe“, nii ütleb ta, „on taewalik. Ta on wõrsunud inimese seesmisest olekust, ta wahekorrast oma jõe ja kõrgema wäe wahel. Ta oma jõud tahab tegutseda, ja wäe peab ta kõrgendatud tunnete läbi enesele alla tõmbama.

Kui kõrgel, kui jumalikult kõrgel seisab inimene,

Loomulik sild Liibanoni mäel Palestiinas.

palwe kõrgeimas mõttes kunstitöö.“ (Friedr. Hebbel, see päewaraamat I. lhk. 285.)

„Chr. Apologete'st“.

Loomulik sild Liibanoni mäel Palestiinas. See loomulik kaar on pildik näide efektidest, mis juhtuwad mõnikord looduses. See on huwitaw illustratsioon sellest, kui tihti, nähtawasti loodus jõudis inimesest ette oma töis, isegi tehnilistes printsiipide kasutamises. Kuigi see esimesel silmapilgul ehk kohe ei paista, wõib julgesti öelda, et see hüglakaar on kinnitatud kitsa kuristiku kohal nii kindlalt ja omab nii täiusliku wormi, nagu üldse wõib olla ainult inimese kätetöö.

Juutide rõhuja warao Ramses II (n.n. „Ramses Suur“) näopilt. Uuriw inimmoistus on teinud palju suuri ja imelikke ülesleidusi. Siin näeme Warao pilti, kes elas kolm ja pool tuhat aastat tagasi. See on waid üks illustratsioon kuulsate Inglise egiptoloogide poolt prof. I. H. Breasted juhatusel kokkuseatud teostest: „Wana Egiptuse kuningad ja kuningannad.“ Wõib öelda, et see näopilt, mis walmistatud warao mummia, monumentide ja hieroglüüfiliste kirjelduste järele, on ajalooliselt peaaegu tõetruu.

Nagu ajalugu tunnistab, oli wägew Ramses II wäga suur egoist ja see iseloomu joon paistab selgesti tema silmnäost. Nagu Tiibeti Dalai-Lama, Pabeloni kuningad ja Rooma keisrid, nii olid ka Egiptuse waraad poliitilise

wõimu kõrwal ühtlasi „Jumala asemikud“ ja ülempreestrid. Pange tähele kuninglikku madu tema tiaalil, mis oli üldiselt paganate walejumalate sümbol, nagu tänapäew buddistide, teosoofide j. n. e. juures. Piibli sümbolistikas tähendab Egiptus maailma ja patu orjust, järelikult ja waarao — arwatawasti selle maailma jumalat — (kuradit).

Maailma suurim raamat on hiiglaatlas toredate Hollandi kaartidega. Ta on Briti muuseumis. Kolm meest on tarwis, et tõsta teda kapist, milles teda hoitakse. Suur raamat on nahkköites ja toredasti kaunistatud; hõbedased kullaga ilustatud klambrid hoiawad teda koos.

Kunsti warandusi warastatakse Inglismaal sagedasti, kuid sel raamatul hädaohtu ei ole karta, sest on 7 jalga kõrge ja kaalub 800 naela. Ta kingiti kuningas Karl II, kui see lahkus Hollandist aastal 1660. Tema kõrwal paistab maailma wäikesem raamat seda wähem. See katub waewalt sõrmeküüne ja mahutab enesesse ometi terve uue seaduse. 17. aastasajal kirjutas üks Nürnbergi kunstnik ta mikroskoopilise teksti (lugeda wõib ainult suurendusklaasi abil. Raamatul on 208 lehekülge, igal küljel üheksa rida, milliseid selgesti lugeda wõib.

Uusi raamatuid.

Teelahkmed. Paul Wincent. (Wabalt eestistatud.) Tallinnas 1925. E. B. K. Seltsi kirjastus. Hind 40 mk.

Nagu pealkirjast näha, käsitab autor noorte kahe- guse tee walikut. Esiteks wõtab ta waatluse alla eastuwa noore ees seiswad mitmesugused eluküsimused, nagu elukutse, nooruspüüded, iseseiswus, armastus j. n. e. Otsustawast sammust, kas puhtus wõi himutõbi, hargneb raamat käsituslikult 2 ossa: lai tee, nii kütkestaw, weetlew, ja wiimaks kurba lõppu pakkuw, wõi kitsas, kus on saawatatud sisemine kindlus, jäädaw armastus, tõsine rõõm ja ustaw sõber. — Hea lugeda endal ja soowitaw ka teistele, kuna kena wälumus ta nägusamaks teeb.

Kahjuks peab ütleva, et ortograafia suhtes jätab raamat palju soowida.

Walgus ja warjud. E. Mänd. Eesti Usklikkude Noorte C. E. Liidu kirjastik Nr. 7. 1926. Hind 50 mk.

Selle teose kohta wõiks öelda, et kui ta kätte wõtad, siis loed ta ühekorraga läbi, sest ei sarnane ta süzheeliselt ennemilmunud raamatule, mis mõnda sentimentaalset lugu jutustab; waid astub hoopis uude sfäärkonda. Teos sisaldab 2 nowelli: lahkuwad warjud ja Maaja Moreen, mis õige huwitawalt käsitust leiawad. — Lõppeks, wast oleks soowinud näha natuke enam wiimistlust stiili ja kompositsiooni juures. Wäliselt on raamat samuti õige meeldiw, nii et ta küll kellegi C. E.-lase raamatulaualt ei tohiks puududa.

—s.

Kodumaa teateid

21.—24. weebuarini peeti Pärnus aliantsoorjoopäew ja kurjus, millest Pärnu ringkonna Baptisti, Ew.ang. Krist. wabafogudule C. E. ja piistopliit Metodisti kiriku Eworth Piiga noored oia wõtsid. Suurem koosolek peeti „Eudla“ ruumikas saalis, kus kõnelesid w. w. Kaups, Sõte ja K. L. Marlen. Kurjus peeti enne lõunat Ew. Krist. palwejaafis, õhtuti Baptisti palvelas. Ained, mida ette tants, olid: hingeteadus, paganamisjon, õigeksmõistmisest, pühituselst, juht ja ta töö, woolud, komistus- fiivid, noorsoo töökawa. Osawõtjaid noori oli rohkesti.

Raswagu wennaarmastus!

Wiru-Äruküla C. E. Ühng pühitjes 21. weebr. oma aastapäewa.

Bifema reisu tegid wenuad Piltjaan ja Wäli weebuaril lõpus Wirumaal ja Järwamaal.

Wabariigi aastapäewal 24. weebr. forraldas Tall. S. R. C. E. Ühng „Noorte Eln“ lugejate õhtu. Osawõtt oli wotamata rohke. Kooswiibimine soe ja hea. Etteandes oli Alderit, Kallest ja Laarilt, peale nende weel deklamatsioonid ning koorilaulud. Wabatahtlikud annetused töid rajariikide konverentji kulude kattets ligi kolmtuhat marka.

28. weebuaril — forraldasid Tall. S. R. C. E. noored J. Jaanis koosoleku. Suurem koosolek peeti Ületõrjajate seltsi saalis. — Osawõtt rohke, koosolek hea, õhtu oli kooswiibimine Orina mõisa saalis. — Tundus Jumala Waimu meelewalda.

Tänu Päästjale kõigi nende õnnistuste eest.

Wälismaa teateid

Jaapanis on 58 buddaifulistest setti, kellel 75.000 tempelit 250.000 preestriga. Need preestrid olid hiljutisel walmisõiguste harutamisel wäga tegewad ja kawatsewad asutada uue klerikaalse partei.

Rahu ja kirikutest heaks. New-Yorgis elaw inglane Henry Lunn, kes on miljonär, jagas terve oma hiiglawaranduse sõjawastastest seltsidele ja kirikutest — jättes enese tarwituseks panka ainult nii palju, et ta iga aasta saab 2500 dollari summa.

Kergendused jumalafalgajatele. Nõukogude rahwafomisjaride nõukogu õhustas anda kõigile ärilistest tegelastest, kes on jumalafalgajate ühingu liikmed, makside ja kohustuste tagumisel kergendusi. Sellega tahetaks inimesi sundida loobuma kirikutest ja usust.

Rokfeller ehitab Jumalale pilwelõhtuja. Ameerika miljarbär John Rokfeller annetas 4 miljonit dollarit New-Yorgi baptistide kogudulele uue Gooti stiilse kiriku ehitamiseks. Kirik warustatakse 400 lüa kõrguse torniga. Ta asukohana on ette nähtud Hudsoni lahe kallal.

Almalidu päew Londonis. Kõnelejatena on ette näh-

tud: Dr. Clark, prof. Wells, peafekretär Gates, dr. Poling (dr. Clarki järeletuüja Ameerika C. E. Liidus), R. Pollak, P. Sawin, P. Kelly (Euroopa Liidu juhataja), Gantebury ülempiiskop, Londoni piiskop, Ramjay Mactonald (tuntud tõerakonna juhataja ja endine minister-president), D. Loyd Georg (minister-president ilmaõijas) ja palju muid.

Konverentji lõpul 22. juulil forraldataks kaks wäljasõitu. 1. Gantebury'sse (ülespidamisega ühes umbes 22.000 Gmf.) 2. Wudfor ja Maidenhead. (Autoga ja aurulaewaga, ülespidamisega ühes umbes 15.000 Gmf.)

Peale selle on kawatsetud weel pikemaid reise, peaaesjalikult osawõtjatele Ameerikast ja Inglismaalt: Üks reis lähets läbi terve Inglismaa ja kaks läbi Euroopa; siin juures wiiks pikem üle Rdni ja Frankfurti. Siis mõtaks ette weel üks 18 päewane reis Norramaale, mille kulud küünivad 180.000 Gmf. ümber.

Enne ilma konverentji sõidab dr. Clark läbi Sakhamaa, 16. ja 17. mail peab Berliinis koosolekuid ja tuleb siis sealt rajariikide konverentjile Gesticse.

C. E.-laste piiblitlugemise teemiraamat.

Märts.

Dige hingamispäew.

- 1. Kristus ja hingamispäew. Matt. 12:1-14.
- 2. Miks on antud hingamispäew? Mark. 3:1-6.
- 3. Raota silmatirjalikkus! Luuf. 13:10-17.
- 4. Jeesus, hingamispäewa Issand. Joh. 5:1-16.
- 5. Jeesuse eestujulik hingamispäew. Luuf. 4:14-24.
- 6. Hingamispäew või pühapäew? Wari või nägu? Kol. 2:16-23.
- 7. Weel üks hingamispäewa rahul! Heebrea 4:1-11.

Jumal oma templis.

- 8. Issand tuleb oma templi juurde. Matt. 21:1-17.
- 9. Saalomoni tempel. 1. Kuning. 8:23-30.
- 10. Siin on Issanda tempel! — Üks waletamis põhjus. Jer. 7:1-20.
- 11. Ei Jeruusalemmas ega Garafinus. Matt. 12:6; Joh. 2:18-23; Joh. 4:11-24.
- 12. Teie olete tempel! Ugarus Jumala maja pärast. 1. Kor. 3:11-23; 6:19; Joh. 2:13-17.
- 13. Templi ehitamine. 1. Peetr. 2:1-12. Gew. 2:17-22.
- 14. Ühtki templit enam! Jumal ja Tall on teie tempel! Jlm. 21:1-22:5.

Waata, see on Jumala Tall!

- 15. Waata, see on Jumala Tall! Matt. 27:1, 2, 11-26.
- 16. Waikne kui tall. Luuf. 23:1-12. Jef. 53:7.

- 17. Helde kui tall. Jef. 50:4-11; Matt. 11:29.
- 18. Määrimata kui tall. 1. Peetr. 1:13-25.
- 19. Kannatlik kui tall. Heebr. 12:1-7.
- 20. Talle laul. Jlm. 5:6-14.
- 21. Talle jõgi! Jlm. 14:1-5; 1. Peetr. 2:19-25.

Ristilöödu ja mina.

- 22. Ristilöödu ja mina. Matt. 27:31-50; Kaal. 3:18.
- 23. Minu patu pärast. Jef. 53:2-12.
- 24. Tema on meie wahemees. Heebr. 9:11-28.
- 25. Tema läbi meie täielikutsaamine. Heebr. 10:11-27.
- 26. Mina Temaqa risti löödu. Luuf. 23:33-43. Kaal. 2:19, 20.
- 27. Temaqa maetud. Matt. 27:51-61.
- 28. Temaqa wõitu pidutsedes. Joh. 19:23-30.

Jeesuse ülestõusmine.

- 29. Jeesuse ülestõusmine. Matt. 28:1-15.
- 30. Tõendus tema wõidust patu üle. 5. Moos. 27:26; Mark. 10:45. Room. 8:1-11.
- 31. Tõendus tema wõidust saatana üle. Luuf. 11:14-26.

Aprill.

- 1. Tõendus tema wõidust furma üle. Ap. t. 2:22-32.
- 2. Tema Jumala Poja seisuse tõendus. Room. 1:1-7; Joh. 10:17.
- 3. Meie igawese elu tõendus. Joh. 14:19b; 1. Kor. 15:12-28.
- 4. Ta on üles tõusnud! Mark. 16:1-8.

„Noorte Elu“ on müünud 1925. a.:

Narwa C. E. Ühing	2750.	eks.
Pärnu C. E.	2514.	„
Paide C. E.	2014.	„
Tall. Ew. Kr. C. E.	1950.	„
Haapsalu C. E.	1627.	„
Tall. S. R. C. E.	1565.	„
Tall. Allika C. E.	1500.	„
Noarootsi C. E.	1250.	„
Rakwere C. E.	1000.	„
Ruila C. E.	660.	„
Remberg, Ristil	550.	„
Peimann, Tallinnas	540.	„
Wiru-Aruküla C. E. Ühing	530.	„
Nogen, Tallinnas	504.	„
Pr. Winter, Tapal	374.	„
Wiimsi-Mardu C. E. Ühing	345.	„

Ustaw, Tõrwa	330.	„
Darsing, Tartus	305.	„
Kärdla C. E. Ühing	300.	„
Simuna, Rahkla	300.	„
Kriwalgott, Kohtlas	295.	„
Kask, Lehtse	260.	„
Ula	250.	„
Koeru C. E. Ühing	230.	„
Ew. Mägi	200.	„
Eichental, Sikeldis	200.	„
Hiire, Walk	160.	„
Lätt, Türi	150.	„
Langebraun	150.	„
Kõrgessaar	100.	„
Mäe	100.	„
Masing, Keila	100.	„
Welk, Hageri	100.	„
Neudorf, Klooga	100.	„

Wäljaandja: Eesti Usklikkude Noorte C. E. liit.

Wastutaw toimetaja: W. Rakles. Toimetuse aadress: Tallinn, Iisraeli t. nr. 12-6.

Teatan oma wanadele ja uutele sõpradele, et olen kingsepa
töötoa wõtnud.

Wõtan uute tellimisi ja wanade parandusi vastu.
Töö korralik

P. Politur

Tallinn, Waestekooli t. 7.

Teen iga-
juuseid **kellasepatöid.**

Tellimised palun ära anda: Tallinnas: „Seltimehe“ kaup-
luse eht töökotta Wiljarvi tän. 3-10 (hoowi peal).

Terwitades w. **G. Henny.**

Trükkist ilmunud uusi raamatuid:

- 1. Mathilda Brede Hind 50 mrf.
- 2. Teelahknel „ 40 „
- 3. Died ja offad „ 40 „
- 5. Walgus ja warjud „ 50 „

Jlmus trükkist — E. Mändi nowellid
„Walgus ja warjud“

Hind 50 m. Aleksandria paberil 80 m.

E. Ü. „Külwaja“ trükk, Keilas.

Hind 15 marka.